

ASSOCIACIÓ DE MÚSICA "DA CAMERA"
DE BARCELONA

CURS QUINZÈ : 1927 - 28 CONCERT DOTZÈ

Sessió en honor del gloriós

ORFEÓ CATALÀ

i el seu Mestre

LLUÍS MILLET

amb motiu del descobriment de la làpida
commemorativa de les audicions de la

MISSA SOLEMNIS de BEETHOVEN.

Homenatge de

l'ASSOCIACIÓ DE MÚSICA DA CAMERA

PALAU DE LA MÚSICA CATALANA

Dimecres, 13 de Juny de 1928

a tres quarts de deu del vespre

EXCLUSIVAMENT PER
ALS SOCIS

*L'«ASSOCIACIÓ DE MÚSICA DA CAMERA»
EN TENIR AVUI L'HONOR DE TRIBUTAR EL
SEU HOMENATGE A L'«ORFEÓ CATALA»
SE SENT VIURE UNA DE LES HORES MÉS
INTENSES DE LA SEVA VIDA, I ES COM-
PLAU EN OFERIR A L'ARTISTA PER EX-
CEL·LÈNCIA, AL GLORIÓS MESTRE LLUIS
MILLET, A TOTS ELS ALTRES MESTRES
QUE L'ACOMPANYEN, ALS CORISTES
INFADIGABLES, A LA JUNTA DIRECTIVA
I A TOTS AQUELLS QUI CONTRIBUEIXEN
O HAN CONTRIBUIT A REALITZACIONS
TAN PERFECTES I TAN PLENES DE
SENTIT, COM AQUESTA DE LA MISSA
SOLEMNIS, TESTIMONI DE LA SEVA
ADMIRACIÓ, DEL SEU ENTUSSIASME I
DEL SEU DESIG DE QUE PUGUIN CON-
TINUAR LLARGAMENT LA SEVA OBRA
PER TOTS CONCEPTES SOBIRANA*

En el primer descans, la Junta Directiva de l'«Associació de Música da Camera», farà lliurament a la Junta de l'«Orfeó Català» de la làpida, en la Secretaria de l'«Orfeó». Desseguida, les dues Juntes aniran a descobrir la làpida, situada en el replà a la dreta de l'escala del Palau.

P R O G R A M A

Audició extraordinària
de la
MISSA SOLEMNIS DE BEETHOVEN

INTÈRPRETS

ANDREA FORNELLS, sopran EMILI B. FARGAS, baix
CONCEPCIÓ CALLAO, contralt EDUARD TOLDRÀ, violí solista
HERMANN BRÜNING, tenor VICENTS M.^a DE GIBERT, orguenista

ORQUESTRA ORFEÓ CATALÀ

Direcció general : MESTRE LLUÍS MILLET

. I.

K Y R I E

Kyrie eleison. Assai sostenuto. (Amb devoció.) *Christe eleison.*
Andante assai ben marcat. *Kyrie eleison.* Tempo primo.

G L O R I A

Gloria in excelsis Deo. Allegro vivace. *Gratias agimus tibi.* Meno
allegro. Cantabile. *Domine Deus.* Tempo primo. *Qui tollis.* Larg-
hetto. *Quoniam tu solus sanctus.* Allegro maestoso. *In gloria Dei*
patris. Allegro ma non troppo e ben marcat. Poco più allegro.
Presto.

. II.

C R E D O

Credo in unum Deum. Allegro ma non troppo. *Et incarnatus.*
Adagio. *Et homo factus est.* Andante. *Crucifixus.* Adagio espres-
sivo. *Et resurrexit.* Allegro. *Et ascendit.* Allegro molto. *Et in spi-*
ritum. Allegro ma non troppo. *Et vitam venturi sæculi.* Allegretto
ma non troppo. Allegro con moto. Grave.

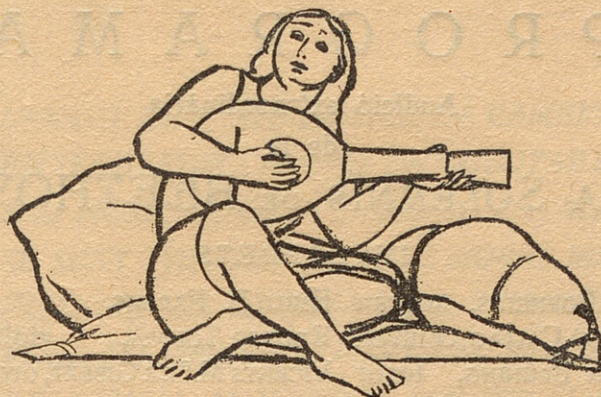
. III.

S A N C T U S

Sanctus. Adagio. (Amb devoció). *Pleni sunt cœli.* Allegro pe-
sante. *Hosanna.* Presto. (*Preludium.*) Sostenuto ma non troppo.
Benedictus. Andante molto cantabile e non troppo mosso.

A G N U S D E I

Agnus Dei. Adagio. *Dona nobis pacem.* (Súplica per la pau interna
i externa.) Allegretto vivace. Allegro assai. Allegretto vivace.
Presto. Allegretto vivace.

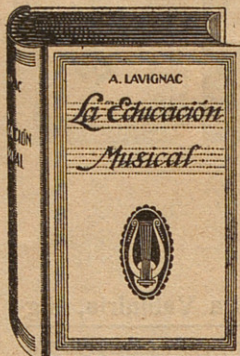
Queda clos avui el quinzè curs de l'ASSOCIACIÓ DE MÚSICA : DA CAMERA : amb el seu concert 190.

Hi han en vies de realització per al curs vinent diversos projectes de gran importància, dintre les normes que han fet el prestigi artístic i han donat categoria preeminent a la nostra ASSOCIACIÓ.

Segurament que d'aquests projectes podran ja fer-se'n públics alguns, en la segona sessió de la Junta general, que tindrà efecte en els primers dies de Juliol, a la qual preguem des d'ara l'assistència dels senyors Socis, de tots els quals prenem comiat avui amb un « A reveure, i no oblideu, durant l'estiu, la bona música ».

DE NUESTRO CATÁLOGO

La educación musical, por ALBERTO LAVIGNAC, del Conservatorio de París; versión de la 7.ª edición por FELIPE PEDRELL, del Conservatorio de Madrid. 5.ª edición corregida y adicionada por LUIS VILLALBA, académico correspondiente de la Real de Bellas Artes de San Fernando. Un volumen de 20 x 13 cms., con 386 págs. En rústica, ptas. 8; en tela, ptas. 10.

«El libro es, por todo extremo, útil y simpático. Con ameno y al parecer ligero estilo, penetra en profundidades apenas sospechadas. Los consejos que contiene, dirigidos a las familias, a los alumnos y profesores, son, por lo general, admirable fruto de cuarenta años de experiencia en la enseñanza de la música en todos sus grados y condiciones... El autor escribe para todos: para artistas, profesores, alumnos, aficionados, papás, mamás, institutrices y maestros de primera enseñanza. El libro, en suma, es muy instructivo y de gran utilidad... Tomás Breton.—*La Lectura*.

«Libro educativo, claro, preciso y metódico; síntesis maravillosa de cuanto hay que saber en materia de música.» — *El Universo*.

Civilizaciones antiguas. *Resumen gráfico de la cultura grecorromana y del próximo Oriente.* Tres volúmenes de 20 x 14 cms., magníficamente ilustrados.

Vol. I. **La civilización del Oriente antiguo** (*Egipto, Babilonia, Persia*), por los Dres. J. HUNGER y H. LAMER. 212 págs., con 193 grabados. En rústica, ptas. 5.

Vol. II. **La civilización griega**, por el Dr. H. LAMER. Versión de la 3.ª edición alemana. 196 págs., con 158 grabados. En rústica, ptas. 5.

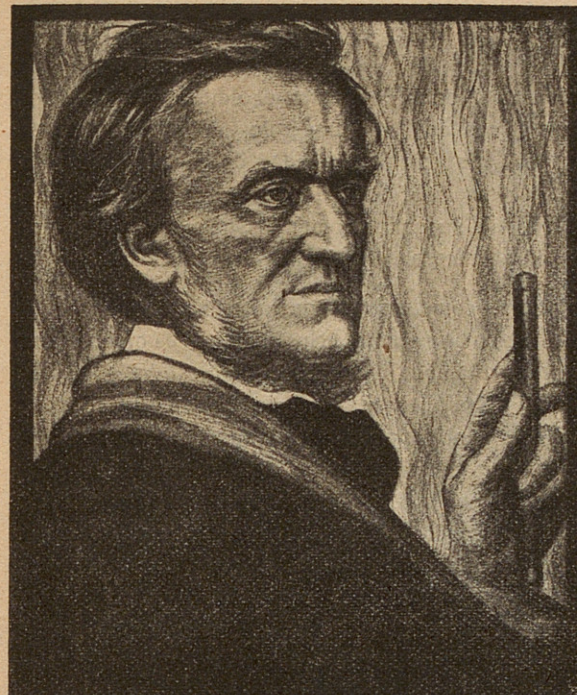
Vol. III. **La civilización romana**, por el doctor H. LAMER. Versión de la 4.ª edición alemana. 196 páginas, con 166 grabados. En rústica, ptas. 5.

Los tres volúmenes reunidos en uno, ricamente encuadernado en tela, con planchas en oro y el corte superior dorado, ptas. 20.

Un *desiderátum* de toda persona culta es tener reunida en pequeño manual una colección selecta del arte antiguo, y principalmente de aquellas que no sólo definen los estilos, sino que revelan en su conjunto cuáles fueron las costumbres y el estado de adelanto de los pueblos. El arte antiguo nos ofrece tanta magnificencia y grandeza, la técnica antigua tan asombrosos aciertos, la vida privada de los antiguos tantos recuerdos amables, que jamás debemos volver la espalda a aquellos pueblos.

Esta obra representa la síntesis más amena y más provechosa de las antiguas civilizaciones orientales y suple con ventaja a los tratados voluminosos de más precio.

A su solicitud le serán remitidos gratuitamente los catálogos de Letras y Ciencias

RICARDO
WAGNER
(1813-1883)

Retrato por
Carlos Bauer

La obra del admirable innovador del arte dramático-musical contemporáneo, figura virtualmente aislada en los anales del arte y del drama. Pasando por la serie completa de las emociones, esto es, desde el más tosco instinto hasta el idealismo más elevado, vemos y admiramos en la inmensa labor del poeta y del artista las fuerzas elementales de la naturaleza misma, todo ello retratado con absoluto dominio de la escena y expresado con una mezcla íntima de lenguaje, tono y ademán y con realismo y habilidad excepcionales, demostrativos de la irresistible tendencia de un genio universal que tenía la rara facultad de ver en las acciones del corazón y de la mente, esas grandes fuentes latentes de que dimanaban y de las cuales es nuestra vida revelación tan superficial e incompleta. Pero la misma complejidad de las creaciones del músico-poeta alemán, su simbolismo y lo original de su forma, desarrollo y finalidad, hacen que no siempre sean bien interpretados sus admirables poemas dramáticos, ni aun por aquellos que conocen cuanto constituye el plan profundamente renovador y los medios de intenso realismo de que se valió el genial compositor para crear una escuela que tanto había de contribuir al progreso del arte dramático musical. Cuatro libros han venido a solventar estas dificultades, puesto que constituyen a la vez estudio completo de las fuentes de inspiración del poeta y por consecuencia de la génesis de los poemas dramáticos, análisis del simbolismo de las escenas principales, aclaración de la finalidad emotiva de gran número de pasajes, interpretación de aquellos momentos dramáticos en que la acción parece no resultar bastante diáfana para la generalidad de los espectadores y, en líneas generales, guía meritísima que lleva como de la mano a inteligentes y profanos, para poner ante sus ojos, con lo expresivo y luminoso de la demostración, las innumerables bellezas de la obra inmortal del primero de los compositores modernos.

Sírvase leer el detalle en las páginas siguientes

JUICIO CRÍTICO DE ESTA COLECCIÓN

Como destinada a personas de gusto, el editor don Gustavo Gili ha hecho unos libros que son una golosina bibliográfica, es decir, no ha procurado satisfacer la voracidad del público para un determinado momento, sino que esos libros los guardará el aficionado a Wagner entre los de aquellos comentaristas del músico teutónico que mayor crédito le merezcan. — *La Vanguardia* (Barcelona).

He aquí cuatro libros completos. Nada falta en ellos de aquello que puede considerarse como esencial. Su finalidad es ofrecer una descripción y una interpretación, según los escritos de Wagner, de las obras referidas. Se trata en realidad de trabajos sintéticos, de divulgación. En este sentido precisa señalarlos y además elogiarlos. Los autores han estudiado seria y amorosamente la obra de Wagner. Sus trabajos son interesantes, sirviéndose a menudo de los propios escritos de Ricardo Wagner. Esto avalora naturalmente sus simpáticos estudios. Hablan con todo acierto del sentido de las obras de Wagner, de su estética, de los poemas wagnerianos, de los temas musicales de sus obras, del teatro wagneriano. Enriquecen estos hermosos libros tres excelentes retratos de Ricardo Wagner, alguno de ellos poco conocido, y la reproducción de un sugestivo grabado representando Hans Sachs. — F. Lliurat, crítico de *La Veu de Catalunya* (Barcelona).

Pocas obras conocemos que den una idea tan clara y completa de la materia tratada. Con perfecta sencillez y gran riqueza de detalles son explicados los argumentos mientras que al mismo tiempo van apareciendo los diferentes temas con los cuales Wagner urdió aquella genial trama dramático-lírica. Además figuran citas de escritos de Wagner y fragmentos biográficos que vienen a avalorar la labor de los autores. — *Diario de Barcelona*.

Todas las obras que figuran en los títulos de los cuatro libros quedan prolijamente explicadas. Se trata de una biblioteca indispensable para los músicos y aficionados que aspiran a ostentar una cultura ad hoc. — *El Día* (Montevideo).

No permita que su biblioteca quede huérfana de tan interesantes como instructivas obras

WAGNER

El anillo del Nibelungo (El oro del Rin, La Valquiria, Sigfredo y El ocaso de los dioses). *Descripción e interpretación con arreglo a los escritos de Wagner*, por A. LEIGHTON CLEATHER y B. CRUMP. Un volumen de 16 × 12 cms., con 142 páginas y numerosas ilustraciones musicales. En rústica, ptas. 3.

Tannhäuser y Los maestros cantores de Nuremberg. *Descripción e interpretación con arreglo a los escritos de Wagner*, por A. LEIGHTON CLEATHER y B. CRUMP. Un vol. de 16 × 12 cms., con 180 páginas y numerosas ilustraciones musicales. En rústica, ptas. 3.

Lohengrin y Parsifal. *Descripción e interpretación con arreglo a los escritos de Wagner*, por A. LEIGHTON CLEATHER y B. CRUMP. Un vol. de 16 × 12 cms., con 172 páginas y numerosas ilustraciones musicales. En rústica, ptas. 3.

Tristán e Iseo. *Descripción e interpretación con arreglo a los escritos de Wagner*, por A. LEIGHTON CLEATHER y B. CRUMP. Un vol. de 16 × 12 cms., con 168 páginas y numerosas ilustraciones musicales. En rústica, ptas. 3.

Gustavo Gili, Editor - 45, Enrique Granados - Barcelona

ASSOCIACIÓ DE MÚSICA
"DA CAMERA"
DE BARCELONA
LXVIII

LA MISSA SOLEMNIS
DE BEETHOVEN

La història externa de la *Missa Solemnis* de Beethoven és prou coneguda per que calgui insistir-hi anecdòticament. En arribar fins al mestre, a mitjans del 1818, la nova d'una pròxima promoció del seu car deixeble, l'Arxiduc Rodolf, a la seu arquebisbal d'Olmütz, tot seguit i sense altra suggestió o invitació que la del seu propi afecte, resolgué escriure una missa per a ésser executada en la festa de sa intronització. Arribat el dia assenyalat, Beethoven només havia enllestit el *Kyrie*, tenia avançat, no sabem fins a quin punt, el *Gloria* i totjust entreveia alguna perspectiva del *Credo*. Fins el dia 19 de març de 1823, és a dir prop de cinc anys després dels inicis de l'obra i passats tres anys de la solemnitat, no entregà en pròpies mans de l'Arxiduc-Arquebisbe una bella còpia manuscrita definitiva de l'obra magna.

I és que la composició de circumstàncies s'havia convertit en l'obra de tota la vida, en la suprema expressió de l'art beethovenià. Beethoven, tot i sa bona voluntat de complir el compromís que espontàniament havia contret, trobava dins de sí mateix una invencible oposició a ses mires de prudència humana: la puixança del seu geni que no coneixia limitacions de temps ni estretors d'etiqueta, enc que aquesta fos resso fidel d'una sincera benvolença.

La producció del mestre havia de coronar-se no amb un acte de cortesia, ni que fos genial, sinó necessàriament amb una afirmació de fe, i de fe explícitament catòlica. No es pot posar en dubte que Beethoven fou tota sa vida un sincer creient. De son llarg comerç amb la natura algú ha deduït a la lleugera una imprecisa religiositat

panteística; res autoritza semblant suposició. Si mai per mai Beethoven hagués posat en música *Faust*, com li fou proposat més d'un cop, no imaginem com sa creença, fonament arrelada, hauria pogut pactar amb aquella fe deficientíssima del trist protagonista :

*Qui pot dir-ho
jo crec en Déu?...
Qui'n sap l'essència,
qui en consciència
pot dir : « Jo hi crec » ?
Qui el sentiria
i gosaria
a dir : « No hi crec » ?*

Beethoven és l'antítesi de Faust.

Quan declarava que en cada arbre li semblava veure escrits els mots sagrats : « Sanctus, Sanctus, Sanctus », no es limitava a expressar el vague terror del diví que als antics inspiraven les selves ombrívoles, sinó l'exprés homenatge de la naturalesa creada a son Creador. De l'existència de Déu infinit, etern, omnipotent, ni un moment no en dubtà; com no dubtà de l'interès providentíssim que té Déu pels homes i totes les demés obres de ses mans. Ben seva fou l'afirmació, que després feia cantar als homes en la joia :

*Germans, sobre els bells estels
hi ha l'Amor immens d'un Pare.*

Aquest reconeixement palès de l'existència de Déu i el sentiment d'adoració que n'és la conseqüència lògica, gosem dir que són la clau explicativa de bona part de la vida i de l'obra de Beethoven. En una ocasió memorable el baró dissortat estava a punt de « maleir la existència i el Creador ». Aquest fou el pecat més gran de sa vida, del qual s'en penedí amargament, acceptant els sofriments físics i morals que li fossin enviats; mes no fou un pecat contra la llum, el pecat màxim, i a son traspàs no haguè de demanar enguniosament, com el poeta paganitzant en l'agonia : « Claror! Més claror! »

L'ajut de Déu demanava'l Beethoven ferventment i més que mai el necessità en els anys de gestació de la *Missa Solemnis*. Malaurances de tota mena l'assetjaven i per damunt de totes, l'afer del nevot de qui volia ésser un segon pare. El pledejar contra una mare indigna i la ruïna de la cosa pública el posaven per moments en una estretor que l'obligava a devallar del terreny ideal de la composició i a merca-dejar, fins i tot, amb estranya manca de delicadesa, amb la mateixa partitura esboçada de la seva obra sublim.

la «Súplica per la pau interna i externa» ens porta un d'aquells contrastes essencialment beethovenians. La música breçolada, pastoral, és fermaça de pau, que sols un moment posarà en perill l'enemic, escarnint amb arreus soldadescs les ingenuïtats del vell pare Haydn en ses misses *in tempore belli*.

La pau és nostra, definitivament, i ella serà simbòlicament representada per l'eclosió d'aquella flor pacífica, aquell tema inspiradíssim de sols quatre compassos. Diguem un cop més amb d'Indy: «Per a expressar la Pau conquerida amb l'ajuda de Déu, pot hom imaginar un homenatge més sublim d'un creador humà a son diví Creador?»

VICENTS M.^a DE GIBERT

En el presente se ha publicado el libro de D. J. de la Cruz, titulado "El arte de la imprenta", en el cual se trata de la historia y de la práctica de esta importante industria. El autor, que es un eminente especialista, expone con claridad y precisión los fundamentos de la imprenta, desde sus orígenes hasta los adelantos modernos. El libro es muy útil para los que se dedican a esta profesión, así como para los que deseen conocerla en sus aspectos históricos y técnicos. Se trata de una obra completa y bien organizada, que merece ser leída por todos los interesados en el arte de la imprenta.

Impreso en la imprenta de D. J. de la Cruz.

Però, en reaccionar, després de cada crisi, per do de naturalesa i de gràcia, reconeixia en la marxa desconcertant dels esdeveniments d'aquest món la misteriosa realització d'un pla diví, la infinita saviesa del qual sols ens serà plenament manifesta en un món millor. Dels combats de l'esperit, de les aspiracions sobrenaturals en són testimoni les expostulacions i pregàries que es troben en els quaderns d'apunts. En el *Tagebuch* corresponent a l'estiu de 1819, passat a Mödling, els fragments religiosos es barregen amb el pensament de la *Missa* començada a planejar.

« Per tal d'escriure vertadera música religiosa — s'hi llegeix, — és precis examinar els llibres de chor dels monestirs i també les estrofes dels psalms catòlics i dels himnes en general, en les versions més correctes i més perfectes de prosòdia.

» Sacrifica un cop més pel teu art totes les petiteses de la vida social. Déu per damunt de totes les coses! Car existeix una eterna Providència que dirigeix omniscientment els destins bons i dolents dels homes.

» Breu és la vida de l'home; aquell qui porta dintre seu un cor crudel maquinant crudels accions, damunt d'ell congruien els homes els mals dels Déus mentre visqui, i sigui perseguit, en morir, amb crudels sarcasmes. Mes, aquell qui és de cor generós i dona en ell assil a intencions generoses, sos hostes proclamaran lloances seves arreu, a tota la humanitat, i seran innúmers els qui l'anomenaran bo.

HOMER.

» Tranquilament em sotmetré a totes les vicissituds i posaré ma única confiança en Tu, bondat inalterable. Oh, Déu meu! Sies Tu ma fortitud, ma llum, per sempre ma esperança! »

En aquest estat d'exaltació de les potències de l'ànima no es possible que Beethoven escrigui per una ocasió determinada una pàgina més del barroquisme religiós de l'escola vienesa. Ni ell, per altra banda, veu realitzat en aquella escola l'ideal de la música sacra. Ell vol arrencar el secret de les partitures dels mestres antics i passa hores i més hores estudiant-les, reclós en el Rudolphinum, la biblioteca musical de l'Arxiduc, curulla dels tresors dels segles passats. En Palestrina hi troba la suma expressió de la música litúrgica; vol penetrar-se de son esperit i infondre'l en els procediments moderns, car imitar-lo servilment, diu ell, fóra niciesa, tota vegada que cada època té la seva faisó peculiar d'expressar-se musicalment. Ell, amb l'estructuració simfònica que ha dut al grau màxim de cohesió formal, d'eloquència discursiva i de noblesa ideològica, sota la tutela dels polifonistes, bastirà l'edifici magníficent a llaor de l'Altíssim.

Sols una missa pot satisfer plenament ses ànsies vehements. Car la música té en son concepte una missió social, humanitària; i la fraternitat universal, a la qual la

música deu cooperar, mai no es realitza millor que en l'acte públic i col·lectiu d'adoració a Déu. La seva devoció personal necessàriament requereix el tornaveu clamorós de la pietat de tots els homes. Dintre el Catolicisme — la religió practicada pel gran home — l'adoració col·lectiva s'exterioritza musicalment en la missa. Els cants d'aquesta són els que Beethoven pendrà pel seu compte i, en magnificar-los com sols ell sap fer-ho, desapareixerà la noció d'una capella de música cantant al marge de la liturgia i hom tindrà la forta impressió de que és tota la comunitat dels creients que s'associa al sacrifici del sacerdot — « *Meum ac vestrum sacrificium* », diu el celebrant textualment.

En son afany

per dû al cel

tot lo de sos costats i ses entranyes,

Beethoven aboca en la seva *Missa* son saber i sa inspiració plenaris i arrebaça a les regions empíries oients i orants.

En nostres dies, de feliç restauració religiosa en matèria musical, prou veiem que la *Missa Solemnis* ultrapassa, tant genialment com se vulga, però certament ultrapassa, el marc litúrgic. Però, d'aquest mancamment, que en l'actualitat fóra imperdonable, no cal fer-li personalment retret a Beethoven. La seva transgressió és una pràctica constant entre els compositors de l'època, benigneament tolerada per l'autoritat eclesiàstica.

Si les estrictes disposicions vigents exclouen avui del temple la *Missa Solemnis*, durant la celebració del Sant Sacrifici, aquesta prohibició disciplinària, però, no preté restringir les prerrogatives del geni, ni discutir son ardent sentiment religiós. Tal com ens apareix en sa formidable arquitectura sonora, en sa colpidora expressivitat, la *Missa Solemnis* és un dels més grans monuments de l'art religiós de tots els temps.

L'entrada del KYRIE ens dóna tot seguit una impressió de grandesa, sols comparable al començ de la *Missa en si menor* de Bach. És tot el gènere humà que implora misericòrdia, adès humilment, adès amb més vehemència, de les tres Persones de la Santíssima Trinitat. Cal remarcar en el *Christe*, com diu encertadament Vincent d'Indy, « en ésser portada la tonalitat al relatiu menor, una mena de marxa penosa que ens mostra el Fill de Déu devallat a la terra; mes, la paraula *Christe*, assentada damunt la mateixa música que *Kyrie*, simbolitza l'identitat de les dues Persones en un sol Déu, mentre el tercer *Kyrie*, representant l'Esperit Sant, tercera Persona participant de la mateixa divinitat que les altres, s'estableix a la tercera funció harmònica, la *subdominant*, com a llaç d'unió de les tres representacions d'un Déu únic. »

Aquesta adhesió de l'estructura i del simbolisme musical al dogma de la Santíssima Trinitat prova, des de les primeres pàgines de la *Missa Solemnis*, el profund estudi del text sagrat i la pietat il·lustrada del compositor.

Autoritzat per la consuetud de l'època a pendre pel seu compte les primeres paraules del GLORIA — que avui entona sol el sacerdot i no poden rependre la *schola* ni els fidels, — Beethoven comença aquesta segona part de la *Missa* amb un esclat de joia desbordant. El breu tema ascendint ràpidament per graus una quinta, reapareixerà sovint en el transcurs del *Gloria*, ara en les veus, com el *Laudamus te*, ara en els instruments, expandint-se en una fulgurant trajectòria.

La música s'apaivaga i entendreix en episodis com el *Et in terra pax* i el *Gratias agimus tibi*, apareixent en aquest un motiu que Wagner tractarà més tard amb predilecció. Les suplicacions a l'Anyell de Déu, qui esborra els pecats del món, tenen accents patètics, interromputs un moment per l'afirmació rítmica de la majestat divina: *Qui sedes ad dexteram Patris*.

Segons l'ús establert, la clàusula final del text: *In gloria Dei Patris*, és posada de relleu amb una fuga robusta, magníficament desenrotllada, en la qual, com observa amb encert un comentador nostrat, «s'hi veu la grapa del lleó, que la singularitza constantment amb poderoses urpades». Li cal, però, a Beethoven un escreix de jubilació; reprèn, doncs, com a coda el motiu inicial, repetint les paraules *Gloria in excelsis Deo* amb un formidable esclat dinàmic.

Després d'aquest esborrajament d'aire lliure, a l'escalf del sol esplendorós de Déu, el CREDO ens fa entrar novament en el recès sagrat, d'on no en sortirem ja més. La música mateixa, direm amb d'Indy, «és plàsticament una vera catedral, un monument sublim de la fe catòlica, amb sa divisió, tan ben delimitada en tres naus, aconduint-nos la nau central a l'altar del sacrifici: *Et Homo factus est*».

L'ordenació d'aquesta construcció és meravellosa, és un miracle d'equilibri harmònic, més encara, místic. No és possible en breu espai seguir pas a pas les incidències del text sagrat. Ni li cal a l'oient un guia; qui es reculli devotament, copsarà les bel·leses d'aquesta expressió capdal de la música religiosa. Cada concepte dogmàtic, cada misteri inexplorable, és interpretat musicalment amb l'elevació del geni, amb el fervor del cristià.

Deixant les categòriques afirmacions de fe, aturem-nos un moment en la part central. L'*Incarnatus*, quin moment d'intensa emoció! L'inefable esdeveniment és anunciat amb lleu sonoritat, emprant una vella tonalitat eclesiàstica. Plana per damunt de

l'escena la dolça flauta murmuriosa, detall ingenu, hom diria de primer antuvi, propi d'un retaule de mestre primitiu, que augmenta l'encís del quadre, sense llevar-li l'unció.

Aquesta flauta, però, destacant-se en un fons orquestral, reduït als elements més indispensables, ens rememora la frase punyent que escrivia Beethoven en els primers temps de sa sordària: «Quina humiliació per mi, quan tenia algú al meu costat que sentia una flauta de pastor a distància; i *jo no sentia res!*» Semblant humiliació, Beethoven l'ofereix en sacrifici al Déu immens, humiliant-se per nosaltres en la petitesa humana. La flauta de l'*Incarnatus* adquireix així una significació corprenedora.

La pujada al Calvari és d'un patètic que trasbalsa. Beethoven descriu amb accents penetrants la sofrença humana en sa *Sonata* autobiogràfica, op. 110; mes, ací es supera a sí mateix, perquè contempla els dolors d'un Déu fet home.

Digué Beethoven a l'orguenista Freudenberg, que el visitava, que la música d'església en tota sa puresa deuria ésser quasi exclusivament a veus soles. Ell no podia renunciar encara a l'orquestra, però volgué retre homenatge a l'art palestrinià fent proclamar pel chor *a capella* la triomfant Resurrecció del Senyor.

La fuga final *Et vitam venturi saeculi* és un dels passatges de més alta idealitat de tota la *Missa*. «Diria's una representació de les joies del cel — comenta d'Indy, — tal com les entengueren un Lippi o un Giovanni de Fiesole. És, en efecte, una mena de fresc de la bona època traduït en música; hom hi veurà una dansa mística, una ronda d'elets posant els peus nús damunt les floretes dels vergers celestials. Ve de molt lluny, aqueixa ronda majestuosa, tot just si hom la sent... S'acosta, és ja ben aprop nostre, ses santes volutes ens encerclen; després, s'allunya, gairebé desapareix, però és per tornar més nombrosa, més entusiasta, emportant-nos en son torbellí, fins que es detura, en fi, adorant, davant del tron del Totpoderós!»

El SANCTUS és més concís; més que una expansió externa, Beethoven cerca la íntima concentració del sentiment de la majestat del Déu dels exèrcits. El PRAELUDIUM instrumental, destinat a ésser executat durant la Consagració, reuneix la més gran simplicitat de mitjans i la inspiració més profunda. S'enllaça amb aquest episodi misteriós l'extens BENEDICTUS, on campeja sens mai emmudir la formosa melodia del violí *solo*.

L'AGNUS DEI és tal vegada la pàgina més genial de tota la *Missa*. Ho és certament per l'originalitat de sa concepció: és el poema de l'angoixa de l'ànima i de la pau recobrada. En la primera part no hi han vesllums de la misericòrdia implorada. Mes,

LLISTA DE SENYORS SOCIS
QUE S'HAN DIGNAT CONTRIBUIR
A L'HOMENATGE A L'«ORFEÓ CATALÀ»
I EDICIÓ DEL LLIBRE
«CORRESPONDÈNCIA DE BEETHOVEN»

ASSOCIACIÓ DE MÚSICA :DA CAMERA:
DE BARCELONA

11 Juny 1928

diura, Montserrat Planella, Vda. de Padrós; Manuel Planells i Marquès, Josep Planells i Sunyer, Maria de Loreto Pobla, Joan Poch, Joan Pons i Domenech, Emili Portabella, Josep M.ª Portusach i Biscarrues, Llorenç Porrini, Francesc Pradell i Pujol, J. Prat i Ribera, Tomàs Prat, Lluís Prats, Joan Prats, Joaquim Puchades i Aviñó, Artur Puig, Isidre Puig, Josep Puig, Francesc A. Puig i Claret, Miquel Puig i Amat, Antoni Puigcarbó i Serra, Ramon Puig de la Bellacasa, Isidre Puig i Bertran, Antoni Puig i Cañameras, Antoni Puig-Gairalt, Eduard Puig i Palau, Francesc Puig i Riera, Ermengol Puig i Sais, Joan Puig i Sureda, Flosel Puig i Vila, Joan Puig i Vila, Angels Puig, Vda. de Caralt; Josep M.ª Pujadas i Calzada, Carles Pujal, A. Pujol, Francesc Pujol, Joan Pujol, Joaquim Pujol, Felip Pujol i Aldomà, Josep Pujol i Marcè.

Sebastià Quer, Antoni Quera i Fons, Miquel Queralt, Josep Quesada i Baill, Paulina Quinquer i Galobart

Miquel Raich, Celestí Ramon, Bonaventura Raurich i Maleras, Joaquim Renart, Jascint Reventós, Ramon Reventós, P. Josep de Reynoso, Jaume de Riba, Joan Ribalta i Colomer, Antoni Ribas, Damià Ribas, Josep Ribas, Josep M.ª Ribas, Ricard Ribas, Feliu Ribas i Nicolau, Josepa Ribó, Vda. de Comas; Lluís Ribó i Rius, Xavier Ribó i Rius, Pere Ricart i Marés, Wifred Ricart i Medina, Alina de Riera, Fidel Riera, Antoni Riera i Cercós, Alexandre Riera i Córdoba, Antoni Riera i Vilaret, Montserrat Riera, Vda. Serra; Jaume Rifa i Anglada, Josep Rifa i Delclós, Francesc Rigol, Josep Rigol, Josep Rimblas, Elisabeth Risler, Víctor Riu i Ribera, Josep M.ª Rius i Vidal, Angel de Rius i Vidal, Martí Rius i Vidal, Manuel Rivera i Correa, Francesc Lluís Rivière, Josep M.ª Roca i Codina, Josep M.ª Roca i Vinyals, Alfred Rocha, Manuel Rodés, Josep A. Rodés i Gilot, Eduard Rodon i Blasa, Enric Rodon i Pesan, Francesc Rodríguez, Germà Rodríguez i Arias, Joan M. Rodríguez i Besalú, Joan Rogent, Josep Rogent, Miquel Roger i Closa, Montserrat Roger i Ribes, Ricard Roig i Arau, Gustau Roig i Gili, Miquel Roig, Joan Ros i Casals, Mercè Ros, Vda. Malats; Andreu Rosa, Pau Rosés, Vidua de Roses, Joaquim Rosich i Rovira, Joan Rosic, Jeroni Roura i Peypoc, Enric Roura, Josep Roura, Ramon Rovira i Fàbregas, Ferran Rovira i Quadreny, Jaume Rovira, Camil Rowe i Mulleras, Ricard Rowe i Mulleras, Joan Rubió i Bellver, Frederic Rüggeberg, Emili Ruiz, Manuel Ruiz i García, Ernest Ruiz i Pérez de la Riba,

Domènec Sabata, Víctor Sabater, Ernest Sabater i Alfonso, Antoni Sabatés, Cànida Sabidó, Vidua Palau; Leopold Sagnier, Ricard Sagué i Marés, Anna Sala, Vidua de Martí; Concepció Sala, Emili Sala i Pibernat, Manuel Saladrigas i Freixa, Anna Maria Salas de Riba, Josep Salvadó, Josep Salvador i Ferrater, Sebastià Salvador i Badia, Lluís de Salvadores i de Apellaniz, Claudi Sampere, Francesc Sanahuja i Dasca, Josep Sandiumenge i Puig, Blai M.ª Sandoval, Joan Sengenís i Triadó, Josep Sanjuan i Banús, Lluís Sans i Darnís, Albert Santamaria, Frederic Santasusana, Francesc Saperà i Frigola, Cristòfol Sarrias, Artur Sarró, Joan Sastre i Lafarga, Simonne Saulnier, Joan Saus, Lluís Sayé, Emita Schwings, Tomàs Seix i Miralta, Joaquim Seguí, Joan Sellés, Salvador Sellés i Baró, Andreu Sendra i Casals, Pere Sendra i Soterias, Pere Sensat, Agustí Sensat i Millet, Francesc X. Serra, Jaume Serra, Maria Lluïsa Serra, Modest Serra, Pere Serra, Xavier Serra, Vicens Serra, Jaume Serra i Güell, Manuel Serra i Goday, Rogeli Serra i Gurt, Josep

M.ª Serra i Riera, Francesc Serrat, Lluís Serrat, Josep Serrat i Izquierdo, Enric Serres i Fluvià, Carme Sert, Conrad Siegfried Wüest, Roser Simal, Enric Sivilla, Joan Sobrerroca i Llop, Vicens Sociats, Adolf Soldevila, Carles Soldevila, Pere Soldevila, Salvador Soler, Marcell Soler i Biosca, Josep M.ª Soler i Calvet, Joaquim Soler i Furés, Joan Soler i Puig, Enric de Sorarrain, Ramon Sunyer, Vda. de Suñol, Artur Suqué, Josep Suriol i Torra, Josep Sust.

Joan Tarrats, J. M. Tarrés i Piera, Josep Tarruella, Ricard Tayà, Guillem A. Tell i Lafont, Ernest Tell i Novellas, Ramon Termens i Mauri, Eduard Terrades i Tintoré, Robert Tesohendorff, Josep M.ª Thió, Manuel Thió, Estanislau Tintorer, Jordi M. Tintoré Oller, Gabriel Tomàs, Domènec Tomàs, Ramon Tomàs i Farrell, Josep Tomàs i Piera, Joaquim Tomasino i Horta, Josep M.ª Torelló i Solà, Llorenç G. Tornel, Miquel Torras i Font, Salvador Torras i Domènec, Joan Torras de Prat, Vicens Torras i Fullà, Antoni Torrens, Antoni Torroja, Manuela R. Tort, Josep M.ª Trabal, Frederic Trias de Bes, Lluís Trias de Bes, Xavier Turull i Ventosa, Xavier Tusell, Josep Tusquellas, Joan Tusquets i Marcet, Francesc Tusquets i Prats.

Antoni Ubach, Francesc Ustench, Gilbert Utrillo i Raymat.

Manuel Valentí, Agustí Valentí i Colom, Dolors Valentí i Montague, Artur Valeri, Josep M.ª Vailon, Frederic Vallet, Rafel Vallet i Sabater, Carles Vallin, Hermen Vallmitjana, Isidre Valls, Antoni Valls i Arnó, Francesc Valls i Jordana, Josep Valls i Jordana, Manuel Valls i Martí, Bartomeu Valls i Sistach, Maria Valls i Taberner, Lluís Valls i Ventosa, Carles Veiret, Miquel Vendrell i Bertran, J. M.ª Ventosa i Quinquer, Joan Ventosa i Calvell, Francesca Via, Manuel Vicente, Robert Vicente, Josep Vidal i Llor, Ignasi Vidal i Casacuberta, Miquel Vidal i Guardiola, Carles Vidal i Quadras, Manuel Vidal-Quadras i Villavecchia, Manuel Vidal-Quadras i Villavecchia, Eduard Vidal i Riba, Antoni Vidal i Serra, Josep Vieson i Poppe, Arseni Vila, Gabriel Vila i Coll, Germans Vilà, Ricard Viladomiu, Josep Viladomiu i Queraltó, Manuel Vilaplana i Pagès, Jacint Vilardell, Javier Vilaró, Darius Vilàs i Fernández, Josep Vilaseca i Bas, Gaietà Vilella, Francesc Vilumara, Josep Villalonga, Marian Villàs i Moragas, Miquel Villoro, Robert Vincent i Nourtier, Josep Vintró, Maria Viñal, Vda. Cumella; Josep Viñas, Jascint Viñas i Muxí, Ramon Viñas i Jordana, August Viñemata, Joan Viura i Mirambell, Josep Viscarri i Costa, Artur Vives i Plà, Ricard Vives, Trinitat Viza, Rodolf Vogue, Ramon Volart.

Cassimir Xammar i Aldomà, Pau Xuclà.

Ignasi Zaragoza, Joan Zaragoza i Pagès.

Josep Abella i Bruguera, Adolf Abrines i Busquets, Joan Abrines i Busquets, Benet Adroer, Benet Adroer, Emili Aguilar, Emili Aguilar, Pere Aguilera, Elissa Alabern i Julià, Ramon Albanell i Domenech, Rufi Alberdi i Aguirrezábal, Eduard Alcobé, Santiago Alcobé, Andreu Algueró de Ugarriza, G. Aloy i Valls, Alfred Alsina i Durand, Emili Alsina i Tuca, Pere Alvarez, Teresa Amatller, Manuel Amavizcar i Gironés, Emili Ametller i Clot, Dr. Josep Andreu, C. Anglada, Marius Anglada i Vilardebó, Ramon Aragonés i Fontanet, Claudi Arañó, Lluís Arañó i Viñals, Josep M.ª Arañó, Lluís Arbós i Pagès, Josep Argelagós, Francesc Argemí, Lluís Armangué, Paquita Armangué, Antoni Armengol, Manuel Armengol i Bas, Salvador Armengol, Manuel d'Arquer, Miquel-Casimir Arrau, Ferran Arruga, Andreu Artés i Oliva, Pau Artés i Oliva, Francesc Artigas i Farreras, Josep Aubet i Urroz, Miquel Aumatell, Enric Auffray i Margerie, Cèsar Ayats i Witner, Tomàs Aymat.

Ramon Bach, Concepció Badia d'Agustí, Ramon Badia i Camprubí, Joan Badosa, Angel Baixeras, Francesc Baladia, Francesc de Balanzó i Cabot, Estanislau de Balanzó, Ignasi de Balanzó, J. M.ª de Balanzó i Echevarria, Vidua de Balart, Miquel A. Baltà i Botta, Josep M.ª Ballester i Vigo, Robert Banús i Orlandí, Ricard Banús i Planeras, Enric Banús i Portaceli, Josep Baranger i Plaja, Josep Barba, Josep Barba, Avel·l Barnades, Josep Bartomeu, Pau-Josep Bartulí de Queralt, Eduard Barral, Bonaventura Bassegoda, Guillem Basso, Joan Bassols i Prim, Andreu Basté i Duran, Joaquim Batista, Josep Batista, Josep M.ª Batista i Roca, Josep M.ª Batista i Roca, Ramon Batlle, Francesc Batlle i Vias, Rafel Baucis, Jaume Bayo i Font, Hilda Beckmann, León Bellier, Ferran Benet, Enriqueta Benigani i Lacadora, Modest Benítez i Mariano, Joan Berenguer i Sala, Calixte Bergnes, Joan Bergós i Massó, Aurora Bertrana, Eusebi Bertrand i Serra, Josep Biosca i Casas, Isidre Biot i Vidal, Ramon Blanc i Benet, Francesc Blanch i Planella, Josep Blanco i Bosio, Jaume Boada, Tomàs A. Boada i Flaquer, Salvador Boada i Marlé, Francesc Boada i Nogués, Joan Boada, Joan Boada i Rovira, Eugeni Bofill, Francesc P. Bofill i Benescat, Felicià Bohigas, Antoni de Bolós, Josep M.ª Bonet-Garí, Elvira Bonnet i Ferrán, Ferran Bonfill, Pau Bordas, Joaquim Borralleras, Enric Borràs i Brucart, Mercè Borràs, Manuel Borràs, Ramon Borràs, Josep Borrell i Macià, Josep M.ª Bosch i Devesa, Hermínia Bosch, Antoni Bosons i Cayrol, Joan Botey, Timoteu Botey i Mateu, Lluís Bou i Consolat, August Bou i Consolat, Angèle Bourgois, Ernest Bretó i Nolla, Josep Brugada, Guillem Brugarolas, Apel·les Bulbena, Isidre Bultó i Sert, Alexandre Burbano, Josep Burgas, Joan Busquets i Guindulain, Joan Busquets i Jané, Joan Buxeres i Bultó, Tomàs Buxó, Jane Buxton.

Isidre Caballeria i Lladó, Cabré i Claramunt, Josep Cabré i Oliva, Robert Cahn, Ignasi Calonge, Miquel Calvet, August Calvó, Ferran Callicó, Ramon de Campmany, Miquel Campi i Nicolau, Josep Campos, Rafel Camps i Pujol, Miquel Canals i Pont, Francesc Canari, Josep Canudas, Francesc Cañellas i Elias, Felip Capdevila, Vicens Capdevila, Felip Capdevila i Rovira, Joan Capdevila i Raurich, Joan Capdevila i Rovira, Josep Capdevila i Casau, Josep M.ª Capella, Emili Caralt i Torra, Miquel Carbó, Albert Carbó i Pompidor, Francesc Carcasona, Francesc Carcasona

i Sorjús, Elissa Carcel de Aloy, Manuel Cardelús i Carreras, Pau Cardellach i Plaja, Carles Cardenal i Pujals, Felip Cardenal, Josep M.ª Cardona, Enric Cardona i Panella, Antoni Cardoner i Planas, Alexandre Cardunets, Antoni Carol, Joan Carol i Prat, Joan Carol i Serra, Dr. Rossend Carrasco, Francesc Carreras, Joaquim Carreras, Francesc Carreras i Nolla, Lluís Carulla i Minguell, Josep Casacuberta, Hermen Casacuberta, Enric Casals, Joan Casals i Busquets, Pere Casals i Co, Jascinte Casanovas i Nadal, Josep Casanovas i Nadal, Lluís Casas, Josep Caselles, Lluís G. Castañer, Vidua de Castelló, Josep M.ª Castellví, Josep M.ª Catasús, Enric C. Cènac, Francesc de Cepeda, Enric Cervelló i Arbós, Leandre Cervera, Ernest Cervera i Astort, Enric Clarassó, Josep Clapés i Bases, Josep M.ª Claret i Busquets, Salvador Claret i Soler, Rosa Clavé, Vda. Torras; Jaume Clavell i Montiu, Josep M.ª Cluet i Garcia, Joaquim Coderch i Niella, Josep Codolà, Pau Codorniu, Joan Colom, Ignasi Coll, Miquel Coll i Alentorn, Josep M.ª Coll i Olivé, Francesc Coma, Joan Coma, Lluís Coma, Vicens Coma i Soley, Joan Comamala i Gorina, Bonaventura Comas i Espasa, Pere Comas i Espasa, Francesc Comas, Ramon Comas i Janer, Enric Comas de Mora, Carles Compte, Jaume Condeminas, Joan Corominas i Moll, Francesc Conforto, Bonaventura Conill, Josep Conti i Garcia, Josep Coral, Josep M.ª Cornet i Jaumandreu, Gaietà Cornet i Riera, Antònia Cornet i Viladesau, Josep Corominas i Buscarat, Ramon Corominas i Sostres, Rafel de Cortada i Oliveros, Josep Cortés i Buigas, Enric Crehuet, Guillem M. Crory, Josep M.ª Cruzet i Sanfeliu, Lluís de Cuadras, Ramon Cuadras, Maria de Cuadras, Josep Cugat i Miró, Antònia Cuxart, Vda. de Ribalta; Josep Chalaux i Carbó.

Josepa Dachs, Vda. Prat de la Riba; Joaquim Dalmau, Josep Dalmau, Eduard Damians, Remigi Dargallo, Albert Dasca, Juli Degollada i Castanys, Pepita Dieguez, Eduard Domenech i Roure, Josep M.ª de Domenech i Roure, Dalmasi Domingo, Evelí Doncos, Jean Dorgebray, Camil Dòria, Joaquim Durall, Josep Durall, Claudi Duran i Ventosa, Josep M.ª Duran i Gisbert, Maria Duran, Vda. Basté.

Emili Echevarria, Pere Elias, Josep Errando, Josep Escofet i Andreu, Escola Superior dels Bells Oficis, Elena Escubós, Vda. Monche; Elena Escubós, Vda. Monche; Ricard Escudé i Puig, Marian-Anton Espinal, Josep Espinàs i Dolz, Josep Espinàs i Sanromà, Lucrècia Estanillo, Josep M.ª Estasen, Josep M.ª Esteve Llauradó.

Joan Antoni Fàbregues i Soler, Vidua de Falp, Josep M.ª Faraudo i Barnés, Onia Farga, Concepció Fargas, Gabriel Faura i Marquet, Carles Faust, Josep Felip, Ricard Fernández i Meya, Valentí Fernández, Joan J. Fernández de Castro, Francesc P. de Ferrando, Elvira Ferran i Tuset, Montserrat Ferran i Andre, Abili Ferrer, Josep Ferrer i Artigas, Pau Ferrer i Piera, Sever Figarola, Antoni de Figueras, Jaume Figueras, Joan Figueras, Francesc Figueras de Barberà, Josep M.ª Fiol i Casanovas, Joan Fisas i Planas, Elisabeth Fischer, Piu Fluvià i Borràs, Ignasi Folch i Girona, Manuel Folch i Girona, Francesc Fons, Ignasi Font, Joaquim Font, Miquel de Font, Josep M.ª Font i Montells, Francesc Font i Pedrosa, Eduard Font i Rigol, Lluís Font i Rovira, Antoni Font i Solanich, Manuel Font i Utgés, Antoni Fontanals, Joaquim Forcada, Joan Fort i Romeu, Enric Fortich, Enric Fortich, Vidua de Fortuny, Joan Fradera i Butsems, Miquel Franco i Blasco, Ferran Frigola i Humbert, Lluís Frontera, Carles Furrer, Vidua de Fusté.

Albert Gabarró, Josep M.ª Galofré, Esteve Galofré i Suris, Francesc Galofré i Suris, Antoni Gallardo i Garriga, Josep Ganzer, Tomàs Garcès, Jacobo García, Carles García de Lenz, Ampar Garcia, V.^a Menendez; Josep Garí i Gimeno, Manuel Garí i Florensa, Jules Garré, Montserrat Garriga de Gallardo, Joan Garriga i Massó, Antoni Garriga i Roca, Eulària P. de Garriga, Joan Garriga-Nogués i Planas, Rafel Garriga i Roca, Manuel Gasch, Antoni Gasol, Miquel Gaspar, Lluís Gaspar i Valenzuela, Juli Gay, Ricard Gay, Víctor Gay, Josep Gay i Sens, Josep Gaya, Joan Gaya i Busquets, Ricard Geli i Serra, Jaume Germà i Arola, Francesc Gilbert i Rabassó, Manuel Gimferrer i Cuní, Giuseppe Gino Pascualis, Laureà Giral i Bobet, Joan Gisbert, Josep Goberna i Canela, Josep M.ª Gol, Joan Golobart i Perpiñà, Francesc Gómez i Martorell, Josep A. Gomis, Manuel Gonzalez, Josep M.ª Gonzalez i Soler, Víctor González i Virrués, Ceferí Gorchs, Jeroni Granell i Bartomeu, Agustí Grau i Huguet, Jaume Grau i Julian, Josep Grau i Pey, Josep Grau i Sabat, Antoni Grice, Emili Guau i Guau, Joaquim Gual, Joaquim Gual, Josep Guardiola, Joan Guarro i Guardiola, Lluís Guarro, Antoni Guasch, Carles Gubern i Puig, Manuel Gubern i Puig, Josep M.ª Guilera i Albinyana, Josep M.ª Guitart, Ernest Guitart i Solé.

Ruth Hanak, Josep M.ª Hasmann i Moro, Eladi Homs, Hugo Huber, Jascint Humedas i Barnet.

Delmira Ilario, Vda. Errando; Joan de Irizar, Antoni Iturriagaioitia.

Leopold Jaumandreu i Fabra, Josep M.ª Jansà i Ribera, Guillem Jordi, Joan Jover, Lluís Jover, Dolors Julià, Vda. de Soler; Antoni Julià i Montal, Joan Junquera, Maria Just, Josep Juvé, Víctor Juvé.

Ernest Kallembach, Mariana Kernast, Vda. Palau; Marcel Klein, Margarida Klein de Clarassó, Pau Kirst i Feuge, Dr. R. Krebs, Enric Krüger.

Joaquim Labori i Buxó, Francesc Lacueva, Josep M.ª Lamaña, Lluís Lamaña, Lluís Lamarca, Josep Larrasa i Cosp, Josep M.ª de Lasarte, J. G. Lawrance, Manuel Lobo i Vidal, Miquel López i Romà, Eusebi López i Sert, Bartomeu de Luna.

Joan Llaverias, Francesc Llevat i Balada, Josep Llevat i Balada, Josep M.ª Lligades i Vilasau, Baldomer Lligé, Josep Llimona, Concepció Llinàs, Joan Llongueres, Jaume Llopart, Vidua de Llopart, Enric Llorach i Navarro, Ricard Llorens.

Alfons Macaya i Sanmartí, Victòria Madinyà de Martin, Josep Madirolas, Isidre Magriñà, Valentí Mainou i Doménech, Estanislau Magre i Pons, Antoni Majem i Bas, Higiní Majem i Vila, Josep Maldonado, August Malvehy, Josep Malvehy, Pere Manén i Artés, Josep Manubens, Joan A. Maragall, Raimond Maragall, Jaume Marcet i Riba, Anna March d'Estelrich, Gaietà Marfà i Cli-

villés, Antoni Marfà i Mercadé, Valentí Marin i Llovet, Marcell Marly, Marquesa de Vilanova i Geltrú, Antoni Marquet i Moreu, Jesús Marsal i Feliubadaló, Salvador Marsal, Frank Marshall, Josep Martel, Mercè Martí, Vda. Puigvert; Miquel Martí i Beya, Carles Martí i Butsems, Antoni Martí i Camprubí, Josep M.ª Martí i Camprubí, Manuel Martí i Cabré, Jaume Martí i Calvell, Jaume Martí i Calvell, Lluís Martí i Gispert, Ramon Martí i Solà, Joan Martínez, Ramon Martínez i Gras, Ricard Martínez i Marquès, Antoni Martínez i Reniu, Manuel Martorell, David de Mas, Andreu Mas, Francesc Mas i Bovè, Josep M.ª Masó, Narcís Masó, Ignasi Masoliver i Arenas, Jordi Masoliver i Arenas, Salvi Masoliver i Ibarra, Rafel Masoliver i Martínez, Lluís Masriera, Josep A. Massip, Josep A. Massip, Manuel Massip, S. Massó i Llorens, Josep M.ª Massó, Ramon Massó i Marcer, Manuel Massó i Martínez, Josep Massó i Ventós, Josep M.ª Mata, Enric Matas i Ramis, Joaquim Matas i Ramis, Josep Matas, Vidua de Matas, Francesc Matheu, Francesc Matheu i Fornells, Ferran Mauri i Solé, Antoni Mayner, Diego Mayoral, Josep Medina i Bordoy, Santiago Medina, Ricard Meifren, Benet Meisser, Alvar Menéndez, Antoni Mercadal i Peyri, Jaume Mercadé, Josep Mestres i Carcereny, Edmond Metzger, Josep Metzger, Ernest Meyerhoff, Josep Miarnau i Ciurana, Elvira Milans, Vda. Noble; Joan Millet i Maristany, Alfons Miquel i Pascual, Ramon Miquel i Planas, Raul Mir, Pere Mir i Amorós, Ignasi Mir i Rovira, Josep Ignasi Mirabet i Matheu, Elissa Mirambell i Ferran, Joan Mirambell i Ferran, Domingo Miró i Sans, Joan Moles i Marquina, Manuel Moliné, Ernest Moliné i Brasés, Carme Moliner, Ricard Möller, Assumpció Moll i Casany, Frederic Mompou, Miquel Monbrú i Miró, Alfons Moncanut, Esteve Monegal, Esteve Monegal, Ramon Monegal, Eusebi Monés i Vives, Joaquim Montal i Biosca, Sebastià Montaner i Rich, Lluís Montanyà, Eduard Monteys, Santiago Monteys, Ignasi Montobbio, Marian M. Montobbio, Josep Montoriol, Artur Mora, Cassimir Mora i Barra, Enric Mora i Gosch, Jeroni de Moragas, Josep M.ª de Moragas-Gallissà, Vicens de Moragas, Rafel Morató i Senesteva, Enric Morell, Rafel Moreno i López, Enric Morera, Angel Morros, Xavier Mosso i Petit, Teodor Muller, Joan Muniesa, Francesc Munné i Arolas, Joan S. Muntañola, Joan S. Muntañola.

Artur Nadal i Moron, Josep Nandon, Enric Nebot i Roig, Higini Negra, Ramon Negre i Balet, Lluís Nicolau d'Olwer, Lluís Noëlle, Juli Nogués i Caiz, Josep Nolla, Joan Nonell, Josep M.ª Nubiola.

Joan Olivella i Soier, Narcís Ordis, Elsa Oriol, Ramon Orpí, Isidre Osés.

Josep M.ª Padró i Vila, Francesc Pala i Ferrer, Jaume Palau i Baxeres, Lluís Palau i Duran, Pere Palou, Santiago Palou, Ildefons Palou i Cabot, Alfred Pantaleoni i Pons, Eugeni Papiol, Antoni Par, Joan Par, Maria Parera, V.^a Pratsmorsó; Ermengol Pareto i Maristany, Celestí París, Joan A. Parpal i Bruna, Ramon Parramon, Ernest Pascual i Castau, Ignasi Pascual, Vidua de Pascual, Josep M.ª Pascual d'Arquer, Joaquim Pastells, Carles Pedret, Rossend Peitx i Solà, Estanislau Pellicer, Vicens Peñarroja, J. Pere Marés, Miquel Pérez i Pahisa, Artur Pérez i Valls, Joan Pericot, Pere Pi i Calleja, Dr. August Pi-Suñer, Carles Pi-Suñer, Cesar Pi-Suñer, Jaume Pi-Suñer, Baltasar Pijoan, Angel Pinós i Marsell, Emilia Pla i Suan, Joaquim Pla, Ramona Pla, Alexandre Plana, Daniel Planas, Eduard Planas i Prats, Evald Planas, Julià Planas, Lluís Plan-

Josep Abella i Bruguera, Adolf Abrines i Busquets, Joan Abrines i Busquets, Benet Adroer, Benet Adroer, Emili Aguilar, Emili Aguilar, Pere Aguilera, Elissa Alabern i Julià, Ramon Albanell i Domenech, Rufi Alberdi i Aguirrezábal, Eduard Alcobé, Santiago Alcobé, Andreu Algueró de Ugarriza, G. Aloy i Valls, Alfred Alsina i Durand, Emili Alsina i Tuca, Pere Alvarez, Teresa Amatller, Manuel Amavizcar i Gironés, Emili Ametller i Clot, Dr. Josep Andreu, C. Anglada, Marius Anglada i Vilardebó, Ramon Aragonés i Fontanet, Claudi Arañó, Lluís Arañó i Viñals, Josep M.ª Arañó, Lluís Arbós i Pagès, Josep Argelagós, Francesc Argemí, Lluís Armangué, Paquita Armangué, Antoni Armengol, Manuel Armengol i Bas, Salvador Armengol, Manuel d'Arquer, Miquel-Casimir Arrau, Ferran Arruga, Andreu Artés i Oliva, Pau Artés i Oliva, Francesc Artigas i Farreras, Josep Aubet i Urroz, Miquel Aumatell, Enric Auffray i Margerie, Cèsar Ayats i Witner, Tomàs Aymat.

Ramon Bach, Concepció Badia d'Agustí, Ramon Badia i Camprubí, Joan Badosa, Angel Baixeras, Francesc Baladia, Francesc de Balanzó i Cabot, Estanislau de Balanzó, J. M.ª de Balanzó i Echevarria, Vídua de Balart, Miquel A. Baltà i Botta, Josep M.ª Ballester i Vigo, Robert Banús i Orlandí, Ricard Banús i Planeras, Enric Banús i Portaceli, Josep Baranger i Plaja, Josep Barba, Josep Barba, Avellí Barnades, Josep Bartomeu, Pau-Josep Bartulí de Queralt, Eduard Barral, Bonaventura Bassegoda, Guillem Basso, Joan Bassols i Prim, Andreu Basté i Duran, Joaquim Batista, Josep Batista, Josep M.ª Batista i Roca, Josep M.ª Batista i Roca, Ramon Batlle, Francesc Batlle i Vias, Rafel Baucis, Jaume Bayo i Font, Hilda Beckmann, León Bellier, Ferran Benet, Enriqueta Benigani i Lacadora, Modest Benítez i Mariano, Joan Berenguer i Sala, Calixte Bergnes, Joan Bergós i Massó, Aurora Bertrana, Eusebi Bertrand i Serra, Josep Biosca i Casas, Isidre Biot i Vidal, Ramon Blanc i Benet, Francesc Blanch i Planella, Josep Blanco i Bos-sio, Jaume Boada, Tomàs A. Boada i Flaquer, Salvador Boada i Marlé, Francesc Boada i Nogués, Joan Boada, Joan Boada i Rovira, Eugeni Bofill, Francesc P. Bofill i Benescat, Felicià Bohigas, Antoni de Bolós, Josep M.ª Bonet-Garí, Elvira Bonnet i Ferrán, Ferran Bonfill, Pau Bordas, Joaquim Borralleras, Enric Borràs i Brucart, Mercè Borràs, Manuel Borràs, Ramon Borràs, Josep Borrell i Macià, Josep M.ª Bosch i Devesa, Hermínia Bosch, Antoni Bosons i Cayrol, Joan Botey, Timoteu Botey i Mateu, Lluís Bou i Consolat, August Bou i Consolat, Angèle Bourgois, Ernest Bretó i Nolla, Josep Brugada, Guillem Brugarolas, Apel·les Bulbena, Isidre Bultó i Sert, Alexandre Burbano, Josep Burgas, Joan Busquets i Guindulain, Joan Busquets i Jané, Joan Buxeres i Bultó, Tomàs Buxó, Jane Buxton.

Isidre Caballeria i Lladó, Cabré i Claramunt, Josep Cabré i Oliva, Robert Cahn, Ignasi Calonge, Miquel Calvet, August Calvó, Ferran Callicó, Ramon de Campmany, Miquel Campi i Nicolau, Josep Campos, Rafel Camps i Pujol, Miquel Canals i Pont, Francesc Canari, Josep Canudas, Francesc Cañellas i Elias, Felip Capdevila, Vicens Capdevila, Felip Capdevila i Rovira, Joan Capdevila i Raurich, Joan Capdevila i Rovira, Josep Capdevila i Casau, Josep M.ª Capella, Emili Caralt i Torra, Miquel Carbó, Albert Carbó i Pompidor, Francesc Carcasona, Francesc Carcasona

i Sorjús, Elissa Carcel de Aloy, Manuel Cardelús i Carreras, Pau Cardellach i Plaja, Carles Cardenal i Pujals, Felip Cardenal, Josep M.ª Cardona, Enric Cardona i Panella, Antoni Cardoner i Planas, Alexandre Cardunets, Antoni Carol, Joan Carol i Prat, Joan Carol i Serra, Dr. Rossend Carrasco, Francesc Carreras, Joaquim Carreras, Francesc Carreras i Nolla, Lluís Carulla i Miniguell, Josep Casacuberta, Hermen Casacuberta, Enric Casals, Joan Casals i Busquets, Pere Casals i Co, Jascinte Casanovas i Nadal, Josep Casanovas i Nadal, Lluís Casas, Josep Caselles, Lluís G. Castañer, Vidua de Castelló, Josep M.ª Castellví, Josep M.ª Catasús, Enric C. Cènac, Francesc de Cepeda, Enric Cervelló i Arbós, Leandre Cervera, Ernest Cervera i Astort, Enric Clarassó, Josep Clapés i Bases, Josep M.ª Claret i Busquets, Salvador Claret i Soler, Rosa Clavé, Vda. Torras; Jaume Clavell i Montiu, Josep M.ª Cluet i Garcia, Joaquim Coderch i Niella, Josep Codolà, Pau Codorniu, Joan Colom, Ignasi Coll, Miquel Coll i Alentorn, Josep M.ª Coll i Olivé, Francesc Coma, Joan Coma, Lluís Coma, Vicens Coma i Soley, Joan Comamala i Gorina, Bonaventura Comas i Espasa, Pere Comas i Espasa, Francesc Comas, Ramon Comas i Janer, Enric Comas de Mora, Carles Compte, Jaume Condeminas, Joan Corominas i Moll, Francesc Conforto, Bonaventura Conill, Josep Conti i Garcia, Josep Coral, Josep M.ª Cornet i Jaumandreu, Gaietà Cornet i Riera, Antònia Cornet i Viladesau, Josep Corominas i Buscarat, Ramon Corominas i Sostres, Rafel de Cortada i Oliveros, Josep Cortés i Buigas, Enric Crehuet, Guillem M. Crory, Josep M.ª Cruzet i Sanfeliu, Lluís de Cuadras, Ramon Cuadras, Maria de Cuadras, Josep Cugat i Miró, Antònia Cuxart, Vda. de Ribalta; Josep Chalaux i Carbó.

Josepa Dachs, Vda. Prat de la Riba; Joaquim Dalmau, Josep Dalmau, Eduard Damians, Remigi Dargallo, Albert Dasca, Juli Degollada i Castanys, Pepita Dieguez, Eduard Domenech i Roure, Josep M.ª de Domenech i Roure, Dalmasi Domingo, Eveli Doncos, Jean Dorgebray, Camil Dòria, Joaquim Durall, Josep Durall, Claudi Duran i Ventosa, Josep M.ª Duran i Gisbert, Maria Duran, Vda. Basté.

Emili Echevarria, Pere Elias, Josep Errando, Josep Escofet i Andreu, Escola Superior dels Bells Oficis, Elena Escubós, Vda. Monche; Elena Escubós, Vda. Monche; Ricard Escudé i Puig, Marian-Anton Espinal, Josep Espinàs i Dolz, Josep Espinàs i Sanromà, Lucrècia Estanillo, Josep M.ª Estasen, Josep M.ª Esteve Llauradó.

Joan Antoni Fàbregues i Soler, Vidua de Falp, Josep M.ª Faraudo i Barnés, Onia Farga, Concepció Fargas, Gabriel Faura i Marquet, Carles Faust, Josep Felip, Ricard Fernández i Meya, Valenti Fernández, Joan J. Fernández de Castro, Francesc P. de Ferrando, Elvira Ferran i Tuset, Montserrat Ferran i Andre, Abili Ferrer, Josep Ferrer i Artigas, Pau Ferrer i Piera, Sever Figarola, Antoni de Figueras, Jaume Figueras, Joan Figueras, Francesc Figueras de Barberà, Josep M.ª Fiol i Casanovas, Joan Fisas i Planas, Elisabeth Fischer, Piu Fluvià i Borràs, Ignasi Folch i Girona, Manuel Folch i Girona, Francesc Fons, Ignasi Font, Joaquim Font, Miquel de Font, Josep M.ª Font i Montells, Francesc Font i Pedrosa, Eduard Font i Rigol, Lluís Font i Rovira, Antoni Font i Solanich, Manuel Font i Utgés, Antoni Fontanals, Joaquim Forcada, Joan Fort i Romeu, Enric Fortich, Enric Fortich, Vidua de Fortuny, Joan Fradera i Butsems, Miquel Franco i Blasco, Ferran Frigola i Humbert, Lluís Frontera, Carles Furrer, Vidua de Fusté.

Albert Gabarró, Josep M.ª Galofré, Esteve Galofré i Suris, Francesc Galofré i Suris, Antoni Gallardo i Garriga, Josep Ganzer, Tomàs Garcès, Jacobo García, Carles García de Lenz, Ampar García, V.^a Menendez; Josep Garí i Gimeno, Manuel Garí i Florensa, Jules Garré, Montserrat Garriga de Gallardo, Joan Garriga i Massó, Antoni Garriga i Roca, Eulària P. de Garriga, Joan Garriga-Nogués i Planas, Rafel Garriga i Roca, Manuel Gasch, Antoni Gasol, Miquel Gaspar, Lluís Gaspar i Valenzuela, Juli Gay, Ricard Gay, Víctor Gay, Josep Gay i Sens, Josep Gaya, Joan Gaya i Busquets, Ricard Geli i Serra, Jaume Germà i Arola, Francesc Gilbert i Rabassó, Manuel Gimferrer i Cuní, Giuseppe Gino Pascualis, Laureà Giral i Bobet, Joan Gisbert, Josep Goberna i Canela, Josep M.ª Gol, Joan Golobart i Perpiñà, Francesc Gómez i Martorell, Josep A. Gomis, Manuel Gonzalez, Josep M.ª Gonzalez i Soler, Víctor González i Virrués, Ceferí Gorchs, Jeroni Granell i Bartomeu, Agustí Grau i Huguet, Jaume Grau i Julian, Josep Grau i Pey, Josep Grau i Sabat, Antoni Grice, Emili Guau i Guau, Joaquim Gual, Joaquim Gual, Josep Guardiola, Joan Guarro i Guardiola, Lluís Guarro, Antoni Guasch, Carles Gubern i Puig, Manuel Gubern i Puig, Josep M.ª Guilera i Albinyana, Josep M.ª Guitart, Ernest Guitart i Solé.

Ruth Hanak, Josep M.ª Hasmann i Moro, Eladi Homs, Hugo Huber, Jascint Humedas i Barnet.

Delmira Ilario, Vda. Errando; Joan de Irizar, Antoni Iturriagoitia.

Leopold Jaumandreu i Fabra, Josep M.ª Jansà i Ribera, Guillem Jordi, Joan Jover, Lluís Jover, Dolors Julià, Vda. de Soler; Antoni Julià i Montal, Joan Junquera, Maria Just, Josep Juvé, Víctor Juvé.

Ernest Kallembach, Mariana Kernast, Vda. Palau; Marcel Klein, Margarida Klein de Clarassó, Pau Kirst i Feuge, Dr. R. Krebs, Enric Krüger.

Joaquim Labori i Buxó, Francesc Lacueva, Josep M.ª Lamaña, Lluís Lamaña, Lluís Lamarca, Josep Larrasa i Cosp, Josep M.ª de Lasarte, J. G. Lawrance, Manuel Lobo i Vidal, Miquel López i Romà, Eusebi López i Sert, Bartomeu de Luna.

Joan Llaverias, Francesc Llevat i Balada, Josep Llevat i Balada, Josep M.ª Lligades i Vilasau, • Baldomer Lligé, Josep Llimona, Concepció Llinàs, Joan Llongueres, Jaume Llopart, Vídua de Llopart, Enric Llorach i Navarro, Ricard Llorens.

Alfons Macaya i Sanmartí, Victòria Madinyà de Martin, Josep Madirolas, Isidre Magriñà, Valentí Mainou i Doménech, Estanislau Magre i Pons, Antoni Majem i Bas, Higiní Majem i Vila, Josep Maldonado, August Malvehy, Josep Malvehy, Pere Manén i Artés, Josep Manubens, Joan A. Maragall, Raimond Maragall, Jaume Marcet i Riba, Anna March d'Estelrich, Gaietà Marfà i Cli-

villés, Antoni Marfà i Mercadé, Valentí Marin i Llovet, Marcellí Marly, Marquesa de Vilanova i Geltrú, Antoni Marquet i Moreu, Jesús Marsal i Feliubadaló, Salvador Marsal, Frank Marshall, Josep Martel, Mercè Martí, Vda. Puigvert; Miquel Martí i Beya, Carles Martí i Butsems, Antoni Martí i Camprubí, Josep M.ª Martí i Camprubí, Manuel Martí i Cabré, Jaume Martí i Calvell, Jaume Martí i Calvell, Lluís Martí i Gispert, Ramon Martí i Solà, Joan Martínez, Ramon Martínez i Gras, Ricard Martínez i Marquès, Antoni Martínez i Reniu, Manuel Martorell, David de Mas, Andreu Mas, Francesc Mas i Bovè, Josep M.ª Masó, Narcís Masó, Ignasi Masoliver i Arenas, Jordi Masoliver i Arenas, Salvi Masoliver i Ibarra, Rafel Masoliver i Martínez, Lluís Masriera, Josep A. Massip, Josep A. Massip, Manuel Massip, S. Massó i Llorens, Josep M.ª Massó, Ramon Massó i Marcer, Manuel Massó i Martínez, Josep Massó i Ventós, Josep M.ª Mata, Enric Matas i Ramis, Joaquim Matas i Ramis, Josep Matas, Vidua de Matas, Francesc Matheu, Francesc Matheu i Fornells, Ferràn Mauri i Solé, Antoni Mayner, Diego Mayoral, Josep Medina i Bordoy, Santiago Medina, Ricard Meifren, Benet Meisser, Alvar Menéndez, Antoni Mercadal i Peyri, Jaume Mercadé, Josep Mestres i Carcereny, Edmond Metzger, Josep Metzger, Ernest Meyerhoff, Josep Miarnau i Ciurana, Elvira Milans, Vda. Noble; Joan Millet i Maristany, Alfons Miquel i Pascual, Ramon Miquel i Planas, Raül Mir, Pere Mir i Amorós, Ignasi Mir i Rovira, Josep Ignasi Mirabet i Matheu, Elissa Mirambell i Ferran, Joan Mirambell i Ferran, Domingo Miró i Sans, Joan Moles i Marquina, Manuel Moliné, Ernest Moliné i Brasés, Carme Moliner, Ricard Möller, Assumpció Moll i Casany, Frederic Mompou, Miquel Monbrú i Miró, Alfons Moncanut, Esteve Monegal, Esteve Monegal, Ramon Monegal, Eusebi Monés i Vives, Joaquim Montal i Biosca, Sebastià Montaner i Rich, Lluís Montanyà, Eduard Monteys, Santiago Monteys, Ignasi Montobbio, Marian M. Montobbio, Josep Montoriol, Artur Mora, Cassimir Mora i Barra, Enric Mora i Gosch, Jeroni de Moragas, Josep M.ª de Moragas-Gallissà, Vicens de Moragas, Rafel Morató i Senesteva, Enric Morell, Rafel Moreno i López, Enric Morera, Angel Morros, Xavier Mosso i Petit, Teodor Muller, Joan Muniesa, Francesc Munné i Arolas, Joan S. Muntañola, Joan S. Muntañola.

Artur Nadal i Moron, Josep Nandon, Enric Nebot i Roig, Higini Negra, Ramon Negre i Balet, Lluís Nicolau d'Olwer, Lluís Noëlle, Juli Nogués i Caiz, Josep Nolla, Joan Nonell, Josep M.ª Nubiola.

Joan Olivella i Soier, Narcís Ordis, Elsa Oriol, Ramon Orpí, Isidre Osés.

Jospe M.ª Padró i Vila, Francesc Pala i Ferrer, Jaume Palau i Baxeres, Lluís Palau i Duran, Pere Palou, Santiago Palou, Ildefons Palou i Cabot, Alfred Pantaleoni i Pons, Eugeni Papiol, Antoni Par, Joan Par, Maria Parera, V.^a Pratmarsó; Ermengol Pareto i Maristany, Celestí París, Joan A. Parpal i Bruna, Ramon Parramon, Ernest Pascual i Castau, Ignasi Pascual, Vidua de Pascual, Josep M.ª Pascual d'Arquer, Joaquim Pastells, Carles Pedret, Rossend Peitx i Solà, Estanislau Pellicer, Vicens Peñarroja, J. Pere Marés, Miquel Pérez i Pahisa, Artur Pérez i Valls, Joan Pericot, Pere Pi i Calleja, Dr. August Pi-Suñer, Carles Pi-Suñer, Cesar Pi-Suñer, Jaume Pi-Suñer, Baltasar Pijoan, Angel Pinós i Marsell, Emilia Pla i Suan, Joaquim Pla, Ramona Pla, Alexandre Plana, Daniel Planas, Eduard Planas i Prats, Evald Planas, Julià Planas, Lluís Plan-

LLISTA DE SENYORS SOCIS
QUE S'HAN DIGNAT CONTRIBUIR
A L'HOMENATGE A L'«ORFEÓ CATALÀ»
I EDICIÓ DEL LLIBRE
«CORRESPONDÈNCIA DE BEETHOVEN»

ASSOCIACIÓ DE MÚSICA :DA CAMERA:
DE BARCELONA

11 Juny 1928

diura, Montserrat Planella, Vda. de Padrós; Manuel Planells i Marquès, Josep Planells i Sunyer, Maria de Loreto Pobla, Joan Poch, Joan Pons i Domenech, Emili Portabella, Josep M.ª Portusach i Biscarrues, Llorenç Porrini, Francesc Pradell i Pujol, J. Prat i Ribera, Tomàs Prat, Lluís Prats, Joan Prats, Joaquim Puchades i Aviñó, Artur Puig, Isidre Puig, Josep Puig, Francesc A. Puig i Claret, Miquel Puig i Amat, Antoni Puigcarbó i Serra, Ramon Puig de la Bellacasa, Isidre Puig i Bertran, Antoni Puig i Cañameras, Antoni Puig-Gairalt, Eduard Puig i Palau, Francesc Puig i Riera, Ermengol Puig i Sais, Joan Puig i Sureda, Flosel Puig i Vila, Joan Puig i Vila, Angels Puig, Vda. de Caralt; Josep M.ª Pujadas i Calzada, Carles Pujal, A. Pujol, Francesc Pujol, Joan Pujol, Joaquim Pujol, Felip Pujol i Aldomà, Josep Pujol i Marcé.

Sebastià Quer, Antoni Quera i Fons, Miquel Queralt, Josep Quesada i Baill, Paulina Quíquer i Galobart

Miquel Raich, Celestí Ramon, Bonaventura Raurich i Maleras, Joaquim Renart, Jascint Reventós, Ramon Reventós, P. Josep de Reynoso, Jaume de Riba, Joan Ribalta i Colomer, Antoni Ribas, Damià Ribas, Josep Ribas, Josep M.ª Ribas, Ricard Ribas, Feliu Ribas i Nicolau, Josepa Ribó, Vda. de Comas; Lluís Ribó i Rius, Xavier Ribó i Rius, Pere Ricart i Marés, Wifred Ricart i Medina, Alina de Riera, Fidel Riera, Antoni Riera i Cercós, Alexandre Riera i Córdoba, Antoni Riera i Vilaret, Montserrat Riera, Vda. Serra; Jaume Rifà i Anglada, Josep Rifà i Delclós, Francesc Rigol, Josep Rigol, Josep Rimblas, Elisabeth Ríslar, Víctor Riu i Ribera, Josep M.ª Rius i Vidal, Angel de Rius i Vidal, Martí Rius i Vidal, Manuel Rivera i Correa, Francesc Lluís Rivièrre, Josep M.ª Roca i Codina, Josep M.ª Roca i Vinyals, Alfred Rocha, Manuel Rodés, Josep A. Rodés i Gilot, Eduard Rodon i Blasa, Enric Rodon i Pesan, Francesc Rodríguez, Germà Rodríguez i Arias, Joan M. Rodríguez i Besalú, Joan Rogent, Josep Rogent, Miquel Roger i Closa, Montserrat Roger i Ribes, Ricard Roig i Arau, Gustau Roig i Gili, Miquel Roig, Joan Ros i Casals, Mercè Ros, Vda. Malats; Andreu Rosa, Pau Rosés, Vidua de Roses, Joaquim Rosich i Rovira, Joan Rosic, Jeroni Roura i Peypoc, Enric Roura, Josep Roura, Ramon Rovira i Fabregas, Ferran Rovira i Quadreny, Jaume Rovira, Camil Rowe i Mulleras, Ricard Rowe i Mulleras, Joan Rubió i Bellver, Frederic Rüggeberg, Emili Ruiz, Manuel Ruiz i García, Ernest Ruiz i Pérez de la Riba,

Domènec Sabata, Víctor Sabater, Ernest Sabater i Alfonso, Antoni Sabatés, Cànida Sabidó, Vidua Palau; Leopold Sagnier, Ricard Sagué i Marés, Anna Sala, Vidua de Martí; Concepció Sala, Emili Sala i Pibernat, Manuel Saladrigas i Freixa, Anna Maria Salas de Riba, Josep Salvadó, Josep Salvador i Ferrater, Sebastià Salvador i Badia, Lluís de Salvadores i de Apellaniz, Claudi Sampere, Francesc Sanahuja i Dasca, Josep Sandiumenge i Puig, Blai M.ª Sandoval, Joan Sangenís i Triadó, Josep Sanjuan i Banús, Lluís Sans i Darnís, Albert Santamaria, Frederic Santasusana, Francesc Saperà i Frigola, Cristòfol Sarrias, Artur Sarró, Joan Sastre i Lafarga, Simonne Saulnier, Joan Saus, Lluís Sayé, Emita Schwings, Tomàs Seix i Miralta, Joaquim Seguí, Joan Sellés, Salvador Sellés i Baró, Andreu Sendra i Casals, Pere Sendra i Soterias, Pere Sensat, Agustí Sensat i Millet, Francesc X. Serra, Jaume Serra, Maria Lluïsa Serra, Modest Serra, Pere Serra, Xavier Serra, Vicens Serra, Jaume Serra i Güell, Manuel Serra i Goday, Rogeli Serra i Gurt, Josep

M.ª Serra i Riera, Francesc Serrat, Lluís Serrat, Josep Serrat i Izquierdo, Enric Serres i Fluvà, Carme Sert, Conrad Siegfried Wuest, Roser Simal, Enric Sivilla, Joan Sobrerroca i Llop, Vicens Sociats, Adolf Soldevila, Carles Soldevila, Pere Soldevila, Salvador Soler, Marcell Soler i Biosca, Josep M.ª Soler i Calvet, Joaquim Soler i Furés, Joan Soler i Puig, Enric de Sorarrain, Ramon Sunyer, Vda. de Suñol, Artur Suqué, Josep Suriol i Torra, Josep Sust.

Joan Tarrats, J. M. Tarrés i Piera, Josep Tarruella, Ricard Tayà, Guillem A. Tell i Lafont, Ernest Tell i Novellas, Ramon Termens i Mauri, Eduard Terrades i Tintoré, Robert Tesohen-dorff, Josep M.ª Thió, Manuel Thió, Estanislau Tintorer, Jordi M. Tintoré Oller, Gabriel Tomàs, Domènec Tomàs, Ramon Tomàs i Farrell, Josep Tomàs i Piera, Joaquim Tomasino i Horta, Josep M.ª Torelló i Solà, Llorenç G. Tornel, Miquel Torras i Font, Salvador Torras i Domènec, Joan Torras de Prat, Vicens Torras i Fullà, Antoni Torrens, Antoni Torroja, Manuela R. Tort, Josep M.ª Trabal, Frederic Trias de Bes, Lluís Trias de Bes, Xavier Turull i Ventosa, Xavier Tusell, Josep Tusquellas, Joan Tusquets i Marcet, Francesc Tusquets i Prats.

Antoni Ubach, Francesc Ustench, Gilbert Utrillo i Raymat.

Manuel Valentí, Agustí Valentí i Colom, Dolors Valentí i Montague, Artur Valeri, Josep M.ª Vailon, Frederic Vallet, Rafel Vallet i Sabater, Carles Vallin, Hermen Vallmitjana, Isidre Valls, Antoni Valls i Arnó, Francesc Valls i Jordana, Josep Valls i Jordana, Manuel Valls i Martí, Bartomeu Valls i Sistach, Maria Valls i Taberner, Lluís Valls i Ventosa, Carles Veiret, Miquel Vendrell i Bertran, J. M.ª Ventosa i Quinquer, Joan Ventosa i Calvell, Francesca Via, Manuel Vicente, Robert Vicente, Josep Vidal i Llor, Ignasi Vidal i Casacuberta, Miquel Vidal i Guardiola, Carles Vidal i Quadras, Manuel Vidal-Quadras i Villavecchia, Manuel Vidal-Quadras i Villavecchia, Eduard Vidal i Riba, Antoni Vidal i Serra, Josep Vieson i Poppe, Arseni Vila, Gabriel Vila i Coll, Germans Vilà, Ricard Viladomiu, Josep Viladomiu i Queraltó, Manuel Vilaplana i Pagès, Jacint Vilardell, Javier Vilaró, Darius Vilàs i Fernández, Josep Vilaseca i Bas, Gaietà Vilella, Francesc Vilumara, Josep Villalonga, Marian Villàs i Moragas, Miquel Villoro, Robert Vincent i Nourtier, Josep Vintró, Maria Viñal, Vda. Cumella; Josep Viñas, Jascint Viñas i Muxí, Ramon Viñas i Jordana, August Viñemata, Joan Viura i Mirambell, Josep Viscarri i Costa, Artur Vives i Plà, Ricard Vives, Trinitat Viza, Rodolf Vogue, Ramon Volart.

Cassimir Xammar i Aldomà, Pau Xuclà.

Ignasi Zaragoza, Joan Zaragoza i Pagès.

Però, en reaccionar, després de cada crisi, per do de naturalesa i de gràcia, reconeixia en la marxa desconcertant dels esdeveniments d'aquest món la misteriosa realització d'un pla diví, la infinita saviesa del qual sols ens serà plenament manifesta en un món millor. Dels combats de l'esperit, de les aspiracions sobrenaturals en són testimoni les expostulacions i pregàries que es troben en els quaderns d'apunts. En el *Tagebuch* corresponent a l'estiu de 1819, passat a Mödling, els fragments religiosos es barregen amb el pensament de la *Missa* començada a planejar.

« Per tal d'escriure vertadera música religiosa — s'hi llegeix, — és precís examinar els llibres de chor dels monestirs i també les estrofes dels psalms catòlics i dels himnes en general, en les versions més correctes i més perfectes de prosòdia.

» Sacrifica un cop més pel teu art totes les petiteses de la vida social. Déu per damunt de totes les coses! Car existeix una eterna Providència que dirigeix omniscientment els destins bons i dolents dels homes.

» Breu és la vida de l'home; aquell qui porta dintre seu un cor crudel maquinant crudels accions, damunt d'ell congruien els homes els mals dels Déus mentre visqui, i sigui perseguit, en morir, amb crudels sarcasmes. Mes, aquell qui és de cor generós i dona en ell assil a intencions generoses, sos hostes proclamaran lloances seves arreu, a tota la humanitat, i seran innúmers els qui l'anomenaran bo.

HOMER.

» Tranquilament em sotmetré a totes les vicissituds i posaré ma única confiança en Tu, bondat inalterable. Oh, Déu meu! Sies Tu ma fortitud, ma llum, per sempre ma esperança! »

En aquest estat d'exaltació de les potències de l'ànima no es possible que Beethoven escrigui per una ocasió determinada una pàgina més del barroquisme religiós de l'escola vienesa. Ni ell, per altra banda, veu realitzat en aquella escola l'ideal de la música sacra. Ell vol arrencar el secret de les partitures dels mestres antics i passa hores i més hores estudiant-les, reclós en el Rudolphinum, la biblioteca musical de l'Arxiduc, curulla dels tresors dels segles passats. En Palestrina hi troba la suma expressió de la música litúrgica; vol penetrar-se de son esperit i infondre'l en els procediments moderns, car imitar-lo servilment, diu ell, fóra niciesa, tota vegada que cada època té la seva faisó peculiar d'expressar-se musicalment. Ell, amb l'estructuració simfònica que ha dut al grau màxim de cohesió formal, d'eloqüència discursiva i de noblesa ideològica, sota la tutela dels polifonistes, bastirà l'edifici magníficent a llaor de l'Altíssim.

Sols una missa pot satisfer plenament ses ànsies vehements. Car la música té en son concepte una missió social, humanitària; i la fraternitat universal, a la qual la

música deu cooperar, mai no es realitza millor que en l'acte públic i col·lectiu d'adoració a Déu. La seva devoció personal necessàriament requereix el tornaveu clamorós de la pietat de tots els homes. Dintre el Catolicisme — la religió practicada pel gran home — l'adoració col·lectiva s'exterioritza musicalment en la missa. Els cants d'aquesta són els que Beethoven pendrà pel seu compte i, en magnificar-los com sols ell sap fer-ho, desapareixerà la noció d'una capella de música cantant al marge de la liturgia i hom tindrà la forta impressió de que és tota la comunitat dels creients que s'associa al sacrifici del sacerdot — «*Meum ac vestrum sacrificium*», diu el celebrant textualment.

En son afany

per dû al cel

tot lo de sos costats i ses entranyes,

Beethoven aboca en la seva *Missa* son saber i sa inspiració plenaris i arrebaça a les regions empíries oients i orants.

En nostres dies, de felix restauració religiosa en matèria musical, prou veiem que la *Missa Solemnis* ultrapassa, tant genialment com se vulga, però certament ultrapassa, el marc litúrgic. Però, d'aquest mancament, que en l'actualitat fóra imperdonable, no cal fer-li personalment retret a Beethoven. La seva transgressió és una pràctica constant entre els compositors de l'època, benignament tolerada per l'autoritat eclesiàstica.

Si les estrictes disposicions vigents exclouen avui del temple la *Missa Solemnis*, durant la celebració del Sant Sacrifici, aquesta prohibició disciplinària, però, no preté restringir les prerrogatives del geni, ni discutir son ardent sentiment religiós. Tal com ens apareix en sa formidable arquitectura sonora, en sa colpidora expressivitat, la *Missa Solemnis* és un dels més grans monuments de l'art religiós de tots els temps.

L'entrada del KYRIE ens dona tot seguit una impressió de grandesa, sols comparable al començ de la *Missa en si menor* de Bach. És tot el gènere humà que implora misericòrdia, adès humilment, adès amb més vehemència, de les tres Persones de la Santíssima Trinitat. Cal remarcar en el *Christe*, com diu encertadament Vincent d'Indy, « en ésser portada la tonalitat al relatiu menor, una mena de marxa penosa que ens mostra el Fill de Déu devallat a la terra; mes, la paraula *Christe*, assentada damunt la mateixa música que *Kyrie*, simbolitza l'identitat de les dues Persones en un sol Déu, mentre el tercer *Kyrie*, representant l'Esperit Sant, tercera Persona participant de la mateixa divinitat que les altres, s'estableix a la tercera funció harmònica, la *subdominant*, com a llaç d'unió de les tres representacions d'un Déu únic. »

Aquesta adhesió de l'estructura i del simbolisme musical al dogma de la Santíssima Trinitat prova, des de les primeres pàgines de la *Missa Solemnis*, el profunde estudi del text sagrat i la pietat il·lustrada del compositor.

Autoritzat per la consuetud de l'època a pendre pel seu compte les primeres paraules del GLORIA — que avui entona sol el sacerdot i no poden rependre la *schola* ni els fidels, — Beethoven comença aquesta segona part de la *Missa* amb un esclat de joia desbordant. El breu tema ascendint ràpidament per graus una quinta, reapareixerà sovint en el transcurs del *Gloria*, ara en les veus, com el *Laudamus te*, ara en els instruments, expandint-se en una fulgurant trajectòria.

La música s'apaivaga i entendreix en episodis com el *Et in terra pax* i el *Gratias agimus tibi*, apareixent en aquest un motiu que Wagner tractarà més tard amb predilecció. Les suplicacions a l'Anyell de Déu, qui esborra els pecats del món, tenen accents patètics, interromputs un moment per l'afirmació rítmica de la majestat divina: *Qui sedes ad dexteram Patris*.

Segons l'ús establert, la clàusula final del text: *In gloria Dei Patris*, és posada de relleu amb una fuga robusta, magníficament desenrotllada, en la qual, com observa amb encert un comentador nostrat, «s'hi veu la grapa del lleó, que la singularitza constantment amb poderoses urpades». Li cal, però, a Beethoven un escreix de jubilació; reprèn, doncs, com a coda el motiu inicial, repetint les paraules *Gloria in excelsis Deo* amb un formidable esclat dinàmic.

Després d'aquest esborrajament d'aire lliure, a l'escalf del sol esplendorós de Déu, el CREDO ens fa entrar novament en el recès sagrat, d'on no en sortirem ja més. La música mateixa, direm amb d'Indy, «és plàsticament una vera catedral, un monument sublim de la fe catòlica, amb sa divisió, tan ben delimitada en tres naus, conduint-nos la nau central a l'altar del sacrifici: *Et Homo factus est*».

L'ordenació d'aquesta construcció és meravellosa, és un miracle d'equilibri harmònic, més encara, místic. No és possible en breu espai seguir pas a pas les incidències del text sagrat. Ni li cal a l'oient un guia; qui es reculli devotament, copsarà les bel·leses d'aquesta expressió capdal de la música religiosa. Cada concepte dogmàtic, cada misteri inexcutable, és interpretat musicalment amb l'elevació del geni, amb el fervor del cristià.

Deixant les categòriques afirmacions de fe, aturem-nos un moment en la part central. L'*Incarnatus*, quin moment d'intensa emoció! L'inefable esdeveniment és anunciat amb lleu sonoritat, emprant una vella tonalitat eclesiàstica. Plana per damunt de

l'escena la dolça flauta murmuriosa, detall ingenu, hom diria de primer antuvi, propi d'un retaule de mestre primitiu, que augmenta l'encís del quadre, sense llevar-li l'unció.

Aquesta flauta, però, destacant-se en un fons orquestral, reduït als elements més indispensables, ens rememora la frase punyent que escrivia Beethoven en els primers temps de sa sordària: «Quina humiliació per mi, quan tenia algú al meu costat que sentia una flauta de pastor a distància; i jo no sentia res!» Semblant humiliació, Beethoven l'ofereix en sacrifici al Déu immens, humiliant-se per nosaltres en la petitesa humana. La flauta de l'*Incarnatus* adquireix així una significació corprenedora.

La pujada al Calvari és d'un patètic que trasbalsa. Beethoven descriu amb accents penetrants la sofrença humana en sa *Sonata* autobiogràfica, op. 110; mes, ací es supera a sí mateix, perquè contempla els dolors d'un Déu fet home.

Digué Beethoven a l'orguenista Freudenberg, que el visitava, que la música d'església en tota sa puresa deuria ésser quasi exclusivament a veus soles. Ell no podia renunciar encara a l'orquestra, però volgué retre homenatge a l'art palestrinià fent proclamar pel chor a capella la triomfant Resurrecció del Senyor.

La fuga final *Et vitam venturi saeculi* és un dels passatges de més alta idealitat de tota la *Missa*. «Diria's una representació de les joies del cel — comenta d'Indy, — tal com les entengueren un Lippi o un Giovanni de Fiesole. És, en efecte, una mena de fresc de la bona època traduït en música; hom hi veurà una dansa mística, una ronda d'elets posant els peus núus damunt les floretes dels vergers celestials. Ve de molt lluny, aqueixa ronda majestuosa, tot just si hom la sent... S'acosta, és ja ben aprop nostre, ses santes volutes ens encerclen; després, s'allunya, gairebé desapareix, però és per tornar més nombrosa, més entusiasta, emportant-nos en son torbellí, fins que es detura, en fi, adorant, davant del tron del Totpoderós!»

El SANCTUS és més concís; més que una expansió externa, Beethoven cerca la íntima concentració del sentiment de la majestat del Déu dels exèrcits. El PRAELUDIUM instrumental, destinat a ésser executat durant la Consagració, reuneix la més gran simplicitat de mitjans i la inspiració més profunda. S'enllaça amb aquest episodi misteriós l'extens BENEDICTUS, on campeja sens mai emmudir la formosa melodia del violí *solo*.

L'AGNUS DEI és tal vegada la pàgina més genial de tota la *Missa*. Ho és certament per l'originalitat de sa concepció: és el poema de l'angoixa de l'ànima i de la pau recobrada. En la primera part no hi han vesllums de la misericòrdia implorada. Mes,

ASSOCIACIÓ DE MÚSICA
"DA CAMERA"
DE BARCELONA
LXVIII

LA MISSA SOLEMNIS
DE BEETHOVEN

La història externa de la *Missa Solemnis* de Beethoven és prou coneguda per que calgui insistir-hi anecdòticament. En arribar fins al mestre, a mitjans del 1818, la nova d'una pròxima promoció del seu car deieble, l'Arxiduc Rodolf, a la seu arquebisbal d'Olmütz, tot seguit i sense altra suggestió o invitació que la del seu propi afecte, resolgué escriure una missa per a ésser executada en la festa de sa intronització. Arribat el dia assenyalat, Beethoven només havia enllestit el *Kyrie*, tenia avançat, no sabem fins a quin punt, el *Gloria* i totjust entreveia alguna perspectiva del *Credo*. Fins el dia 19 de març de 1823, és a dir prop de cinc anys després dels inicis de l'obra i passats tres anys de la solemnitat, no entregà en pròpies mans de l'Arxiduc-Arquebisbe una bella còpia manuscrita definitiva de l'obra magna.

I és que la composició de circumstàncies s'havia convertit en l'obra de tota la vida, en la suprema expressió de l'art beethovenià. Beethoven, tot i sa bona voluntat de complir el compromís que espontàniament havia contret, trobava dins de sí mateix una invencible oposició a ses mires de prudència humana: la puixança del seu geni que no coneixia limitacions de temps ni estreors d'etiqueta, enc que aquesta fos ressó fidel d'una sincera benvolença.

La producció del mestre havia de coronar-se no amb un acte de cortesia, ni que fos genial, sinó necessàriament amb una afirmació de fe, i de fe explícitament catòlica. No es pot posar en dubte que Beethoven fou tota sa vida un sincer creient. De son llarg comerç amb la natura algú ha deduït a la lleugera una imprecisa religiositat

pantefística; res autoritza semblant suposició. Si mai per mai Beethoven hagués posat en música *Faust*, com li fou proposat més d'un cop, no imaginem com sa creença, fonament arrelada, hauria pogut pactar amb aquella fe deficientíssima del trist protagonista :

*Qui pot dir-ho
jo crec en Déu?...
Qui'n sap l'essència,
qui en consciència
pot dir: «Jo hi crec»?
Qui el sentiria
i gosaria
a dir: «No hi crec»?*

Beethoven és l'antítesi de Faust.

Quan declarava que en cada arbre li semblava veure escrits els mots sagrats: «Sanctus, Sanctus, Sanctus», no es limitava a expressar el vague terror del diví que als antics inspiraven les selves ombrívols, sinó l'exprés homenatge de la naturalesa creada a son Creador. De l'existència de Déu infinit, etern, omnipotent, ni un moment no en dubtà; com no dubtà de l'interès providentíssim que té Déu pels homes i totes les demés obres de ses mans. Ben seva fou l'afirmació, que després feia cantar als homes en la joia :

*Germans, sobre els bells estels
hi ha l'Amor immens d'un Pare.*

Aquest reconeixement palès de l'existència de Déu i el sentiment d'adoració que n'és la conseqüència lògica, gosem dir que són la clau explicativa de bona part de la vida i de l'obra de Beethoven. En una ocasió memorable el baró dissortat estava a punt de «maleir la existència i el Creador». Aquest fou el pecat més gran de sa vida, del qual s'en penedí amargament, acceptant els sofriments físics i morals que li fossin enviats; mes no fou un pecat contra la llum, el pecat màxim, i a son traspàs no hagué de demanar enguniosament, com el poeta paganitzant en l'agonia: «Claror! Més claror!»

L'ajut de Déu demanava'l Beethoven ferventment i més que mai el necessità en els anys de gestació de la *Missa Solemnis*. Malaurances de tota mena l'assetjaven i per damunt de totes, l'afer del nevot de qui volia ésser un segon pare. El pledejar contra una mare indigna i la ruïna de la cosa pública el posaven per moments en una estretor que l'obligava a devallar del terreny ideal de la composició i a merca-dejar, fins i tot, amb estranya manca de delicadesa, amb la mateixa partitura esboçada de la seva obra sublim.

la «Súplica per la pau interna i externa» ens porta un d'aquells contrastes essencialment beethovenians. La música breçolada, pastoral, és fermaça de pau, que sols un moment posarà en perill l'enemic, escarnint amb arreus soldadescs les ingenuïtats del vell pare Haydn en ses misses *in tempore belli*.

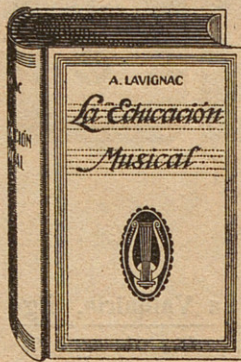
La pau és nostra, definitivament, i ella serà simbòlicament representada per l'eclosió d'aquella flor pacífica, aquell tema inspiradíssim de sols quatre compassos. Diguem un cop més amb d'Indy: «Per a expressar la Páu conquerida amb l'ajuda de Déu, pot hom imaginar un homenatge més sublim d'un creador humà a son diví Creador?»

VICENTS M.^a DE GIBERT

Oliva de Vilanova. Impressor. - Barcelona

DE NUESTRO CATÁLOGO

La educación musical, por ALBERTO LAVIGNAC, del Conservatorio de París; versión de la 7.ª edición por FELIPE PEDRELL, del Conservatorio de Madrid. 5.ª edición corregida y adicionada por LUIS VILLALBA, académico correspondiente de la Real de Bellas Artes de San Fernando. Un volumen de 20 x 13 cms., con 386 págs. En rústica, ptas. 8; en tela, ptas. 10.

«El libro es, por todo extremo, útil y simpático. Con ameno y al parecer ligero estilo, penetra en profundidades apenas sospechadas. Los consejos que contiene, dirigidos a las familias, a los alumnos y profesores, son, por lo general, admirable fruto de cuarenta años de experiencia en la enseñanza de la música en todos sus grados y condiciones... El autor escribe para todos: para artistas, profesores, alumnos, aficionados, papás, mamás, institutrices y maestros de primera enseñanza. El libro, en suma, es muy instructivo y de gran utilidad... Tomás Breton.»—*La Lectura*.

«Libro educativo, claro, preciso y metódico; síntesis maravillosa de cuanto hay que saber en materia de música.»—*El Universo*.

Civilizaciones antiguas. Resumen gráfico de la cultura grecorromana y del próximo Oriente. Tres volúmenes de 20 x 14 cms., magníficamente ilustrados.

Vol. I. La civilización del Oriente antiguo (Egipto, Babilonia, Persia), por los Dres. J. HUNGER y H. LAMER. 212 págs., con 193 grabados. En rústica, ptas. 5.

Vol. II. La civilización griega, por el Dr. H. LAMER. Versión de la 3.ª edición alemana. 196 págs., con 158 grabados. En rústica, ptas. 5.

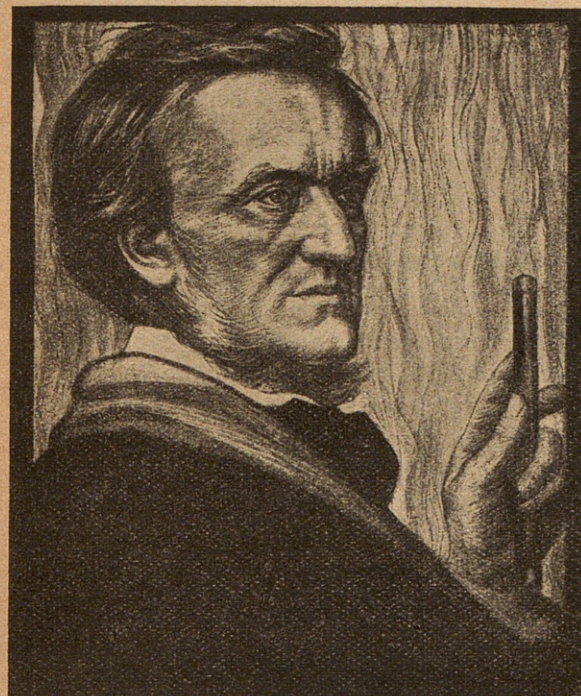
Vol. III. La civilización romana, por el doctor H. LAMER. Versión de la 4.ª edición alemana. 196 páginas, con 166 grabados. En rústica, ptas. 5.

Los tres volúmenes reunidos en uno, ricamente encuadernado en tela, con planchas en oro y el corte superior dorado, ptas. 20.

Un *desideratum* de toda persona culta es tener reunida en pequeño manual una colección selecta del arte antiguo, y principalmente de aquellas que no sólo definen los estilos, sino que revelan en su conjunto cuáles fueron las costumbres y el estado de adelanto de los pueblos. El arte antiguo nos ofrece tanta magnificencia y grandeza, la técnica antigua tan asombrosos aciertos, la vida privada de los antiguos tantos recuerdos amables, que jamás debemos volver la espalda a aquellos pueblos.

Esta obra representa la síntesis más amena y más provechosa de las antiguas civilizaciones orientales y suple con ventaja a los tratados voluminosos de más precio.

A su solicitud le serán remitidos gratuitamente los catálogos de Letras y Ciencias

RICARDO
WAGNER
(1813-1883)

Retrato por
Carlos Bauer

La obra del admirable innovador del arte dramático-musical contemporáneo, figura virtualmente aislada en los anales del arte y del drama. Pasando por la serie completa de las emociones, esto es, desde el más tosco instinto hasta el idealismo más elevado, vemos y admiramos en la inmensa labor del poeta y del artista las fuerzas elementales de la naturaleza misma, todo ello retratado con absoluto dominio de la escena y expresado con una mezcla íntima de lenguaje, tono y ademán y con realismo y habilidad excepcionales, demostrativos de la irresistible tendencia de un genio universal que tenía la rara facultad de ver en las acciones del corazón y de la mente, esas grandes fuentes latentes de que dimanaban y de las cuales es nuestra vida revelación tan superficial e incompleta. Pero la misma complejidad de las creaciones del músico-poeta alemán, su simbolismo y lo original de su forma, desarrollo y finalidad, hacen que no siempre sean bien interpretados sus admirables poemas dramáticos, ni aun por aquellos que conocen cuanto constituye el plan profundamente renovador y los medios de intenso realismo de que se valió el genial compositor para crear una escuela que tanto había de contribuir al progreso del arte dramático musical. Cuatro libros han venido a solventar estas dificultades, puesto que constituyen a la vez estudio completo de las fuentes de inspiración del poeta y por consecuencia de la génesis de los poemas dramáticos, análisis del simbolismo de las escenas principales, aclaración de la finalidad emotiva de gran número de pasajes, interpretación de aquellos momentos dramáticos en que la acción parece no resultar bastante diáfana para la generalidad de los espectadores y, en líneas generales, guía meritisima que lleva como de la mano a inteligentes y profanos, para poner ante sus ojos, con lo expresivo y luminoso de la demostración, las innumerables bellezas de la obra inmortal del primero de los compositores modernos.

Sírvase leer el detalle en las páginas siguientes

JUICIO CRÍTICO DE ESTA COLECCIÓN

Como destinada a personas de gusto, el editor don Gustavo Gili ha hecho unos libros que son una golosina bibliográfica, es decir, no ha procurado satisfacer la voracidad del público para un determinado momento, sino que esos libros los guardará el aficionado a Wagner entre los de aquéllos comentaristas del músico teutónico que mayor crédito le merezcan. - *La Vanguardia* (Barcelona).

He aquí cuatro libros completos. Nada falta en ellos de aquello que puede considerarse como esencial. Su finalidad es ofrecer una descripción y una interpretación, según los escritos de Wagner, de las obras referidas. Se trata en realidad de trabajos sintéticos, de divulgación. En este sentido precisa señalarlos y además elogiarlos. Los autores han estudiado seria y amorosamente la obra de Wagner. Sus trabajos son interesantes, sirviéndose a menudo de los propios escritos de Ricardo Wagner. Esto avalora naturalmente sus simpáticos estudios. Hablan con todo acierto del sentido de las obras de Wagner, de su estética, de los poemas wagnerianos, de los temas musicales de sus obras, del teatro wagneriano. Enriquecen estos hermosos libros tres excelentes retratos de Ricardo Wagner, alguno de ellos poco conocido, y la reproducción de un sugestivo grabado representando Hans Sachs. — F. Lliurat, crítico de *La Veu de Catalunya* (Barcelona).

Pocas obras conocemos que den una idea tan clara y completa de la materia tratada. Con perfecta sencillez y gran riqueza de detalles son explicados los argumentos mientras que al mismo tiempo van apareciendo los diferentes temas con los cuales Wagner urdió aquella genial trama dramático-lírica. Además figuran citas de escritos de Wagner y fragmentos biográficos que vienen a avalorar la labor de los autores. — *Diario de Barcelona*.

Todas las obras que figuran en los títulos de los cuatro libros quedan prolijamente explicadas. Se trata de una biblioteca indispensable para los músicos y aficionados que aspiran a ostentar una cultura ad hoc. — *El Día* (Montevideo).

No permita que su biblioteca quede huérfana de tan interesantes como instructivas obras

WAGNER

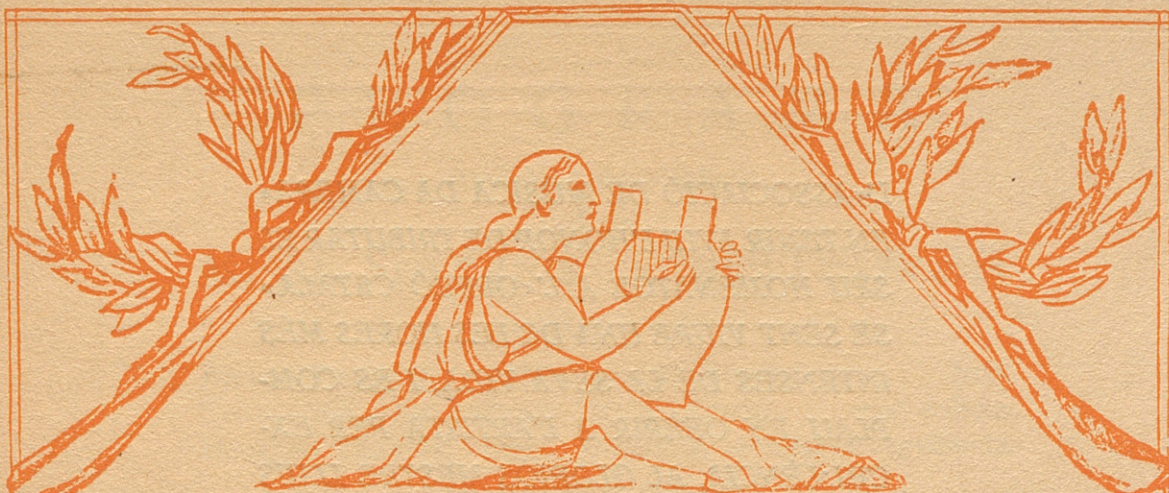
El anillo del Nibelungo (El oro del Rin, La Valquiria, Sigfredo y El ocaso de los dioses). *Descripción e interpretación con arreglo a los escritos de Wagner, por A. LEIGHTON CLEATHER y B. CRUMP.* Un volumen de 16 × 12 cms., con 142 páginas y numerosas ilustraciones musicales. En rústica, ptas. 3.

Tannhäuser y Los maestros cantores de Nuremberg. *Descripción e interpretación con arreglo a los escritos de Wagner, por A. LEIGHTON CLEATHER y B. CRUMP.* Un vol. de 16 × 12 cms., con 180 páginas y numerosas ilustraciones musicales. En rústica, ptas. 3.

Lohengrin y Parsifal. *Descripción e interpretación con arreglo a los escritos de Wagner, por A. LEIGHTON CLEATHER y B. CRUMP.* Un vol. de 16 × 12 cms., con 172 páginas y numerosas ilustraciones musicales. En rústica, ptas. 3.

Tristán e Iseo. *Descripción e interpretación con arreglo a los escritos de Wagner, por A. LEIGHTON CLEATHER y B. CRUMP.* Un vol. de 16 × 12 cms., con 168 páginas y numerosas ilustraciones musicales. En rústica, ptas. 3.

Gustavo Gili, Editor - 45, Enrique Granados - Barcelona

ASSOCIACIÓ DE MÚSICA "DA CAMERA"
DE BARCELONA

CURS QUINZÈ : 1927 - 28 CONCERT DOTZÈ

Sessió en honor del gloriós

ORFEÓ CATALÀ

i el seu Mestre

LLUÍS MILLET

amb motiu del descobriment de la làpida
commemorativa de les audicions de la

MISSA SOLEMNIS de BEETHOVEN.

Homenatge de

l'ASSOCIACIÓ DE MÚSICA DA CAMERA

PALAU DE LA MÚSICA CATALANA

Dimecres, 13 de Juny de 1928

a tres quarts de deu del vespre

EXCLUSIVAMENT PER
ALS SOCIS

*L'«ASSOCIACIÓ DE MÚSICA DA CAMERA»
EN TENIR AVUI L'HONOR DE TRIBUTAR EL
SEU HOMENATGE A L'«ORFEÓ CATALA»
SE SENT VIURE UNA DE LES HORES MÉS
INTENSES DE LA SEVA VIDA, I ES COM-
PLAU EN OFERIR A L'ARTISTA PER EX-
CEL·LÈNCIA, AL GLORIÓS MESTRE LLUIS
MILLET, A TOTS ELS ALTRES MESTRES
QUE L'ACOMPANYEN, ALS CORISTES
INFADIGABLES, A LA JUNTA DIRECTIVA
I A TOTS AQUELLS QUI CONTRIBUEIXEN
O HAN CONTRIBUIT A REALITZACIONS
TAN PERFECTES I TAN PLENES DE
SENTIT, COM AQUESTA DE LA MISSA
SOLEMNIS, TESTIMONI DE LA SEVA
ADMIRACIÓ, DEL SEU ENTUSSIASME I
DEL SEU DESIG DE QUE PUGUIN CON-
TINUAR LLARGAMENT LA SEVA OBRA
PER TOTS CONCEPTES SOBIRANA*

En el primer descans, la Junta Directiva de l'«Associació de Música da Camera», farà lliurament a la Junta de l'«Orfeó Català» de la làpida, en la Secretaria de l'«Orfeó». Desseguida, les dues Junes aniran a descobrir la làpida, situada en el replà a la dreta de l'escala del Palau.

P R O G R A M A

Audició extraordinària
de la

MISSA SOLEMNIS DE BEETHOVEN

INTÈRPRETS

ANDREA FORNELLS, sopràn EMILI B. FARGAS, baix
CONCEPCIÓ CALLAO, contralt EDUARD TOLDRÀ, violí solista
HERMANN BRÜNING, tenor VICENTS M.^a DE GIBERT, orguenista

ORQUESTRA ORFEÓ CATALÀ

Direcció general : MESTRE LLUÍS MILLET

.I.

K Y R I E

Kyrie eleison. Assai sostenuto. (Amb devoció.) *Christe eleison.*
Andante assai ben marcat. *Kyrie eleison.* Tempo primo.

G L O R I A

Gloria in excelsis Deo. Allegro vivace. *Gratias agimus tibi.* Meno
allegro. Cantabile. *Domine Deus.* Tempo primo. *Qui tollis.* Larg-
hetto. *Quoniam tu solus sanctus.* Allegro maestoso. *In gloria Dei*
patris. Allegro ma non troppo e ben marcat. Poco più allegro.
Presto.

.II.

C R E D O

Credo in unum Deum. Allegro ma non troppo. *Et incarnatus.*
Adagio. *Et homo factus est.* Andante. *Crucifixus.* Adagio espres-
sivo. *Et resurrexit.* Allegro. *Et ascendit.* Allegro molto. *Et in spi-*
ritum. Allegro ma non troppo. *Et vitam venturi sæculi.* Allegretto
ma non troppo. Allegro con moto. Grave.

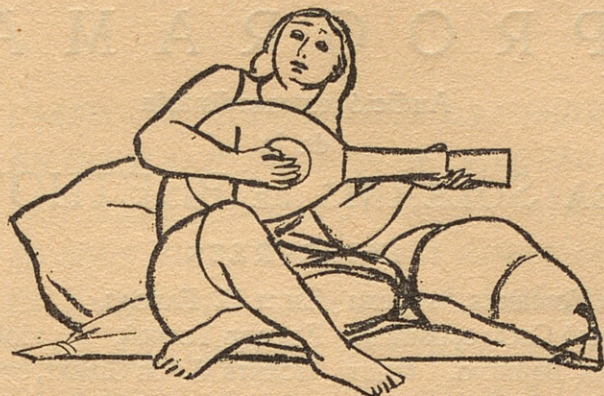
.III.

S A N C T U S

Sanctus. Adagio. (Amb devoció). *Pleni sunt cœli.* Allegro pe-
sante. *Hosanna.* Presto. (*Preludium.*) Sostenuto ma non troppo.
Benedictus. Andante molto cantabile e non troppo mosso.

A G N U S D E I

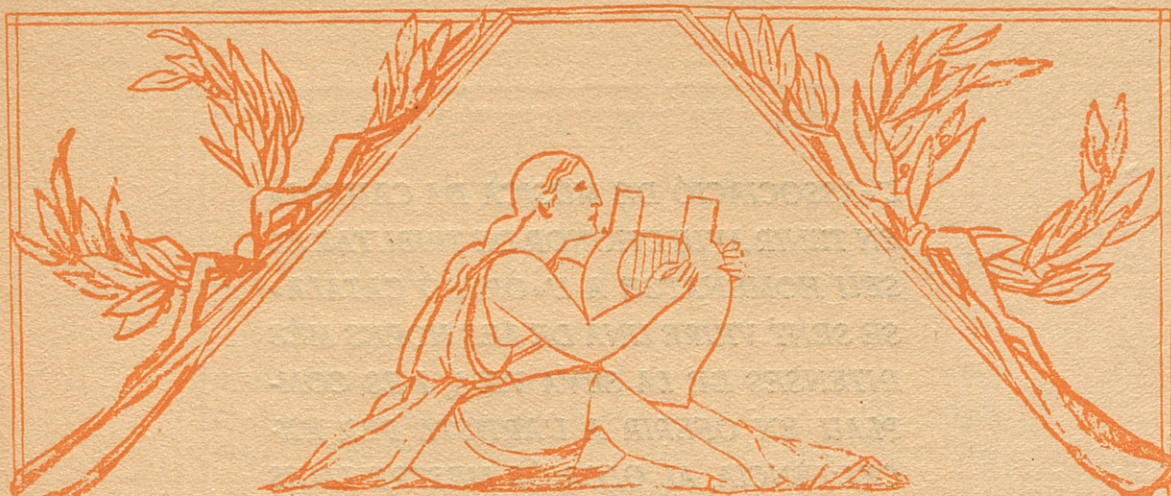
Agnus Dei. Adagio. *Dona nobis pacem.* (Súplica per la pau interna
i externa.) Allegretto vivace. Allegro assai. Allegretto vivace.
Presto. Allegretto vivace.

Queda clos avui el quinzè curs de l'ASSOCIACIÓ DE MÚSICA : DA CAMERA : amb el seu concert 190.

Hi han en vies de realització per al curs vinent diversos projectes de gran importància, dintre les normes que han fet el prestigi artístic i han donat categoria preeminent a la nostra ASSOCIACIÓ.

Segurament que d'aquests projectes podran ja fer-se'n públics alguns, en la segona sessió de la Junta general, que tindrà efecte en els primers dies de Juliol, a la qual preguem des d'ara l'assistència dels senyors Socis, de tots els quals prenem comiat avui amb un « A reveure, i no oblideu, durant l'estiu, la bona música ».

ASSOCIACIÓ DE MÚSICA "DA CAMERA"
DE BARCELONA

CURS QUINZÈ : 1927 - 28 CONCERT DOTZÈ

Sessió en honor del gloriós

ORFEÓ CATALÀ

i el seu Mestre

LLUÍS MILLET

amb motiu del descobriment de la làpida
commemorativa de les audicions de la

MISSA SOLEMNIS de BEETHOVEN.

Homenatge de

l'ASSOCIACIÓ DE MÚSICA DA CAMERA

PALAU DE LA MÚSICA CATALANA

Dimecres, 13 de Juny de 1928

a tres quarts de deu del vespre

EXCLUSIVAMENT PER
ALS SOCIS

*L'«ASSOCIACIÓ DE MÚSICA DA CAMERA»
EN TENIR AVUI L'HONOR DE TRIBUTAR EL
SEU HOMENATGE A L'«ORFEÓ CATALA»
SE SENT VIURE UNA DE LES HORES MÉS
INTENSES DE LA SEVA VIDA, I ES COM-
PLAU EN OFERIR A L'ARTISTA PER EX-
CEL·LÈNCIA, AL GLORIÓS MESTRE LLUIS
MILLET, A TOTS ELS ALTRES MESTRES
QUE L'ACOMPANYEN, ALS CORISTES
INFADIGABLES, A LA JUNTA DIRECTIVA
I A TOTS AQUELLS QUI CONTRIBUEIXEN
O HAN CONTRIBUIT A REALITZACIONS
TAN PERFECTES I TAN PLENES DE
SENTIT, COM AQUESTA DE LA MISSA
SOLEMNIS, TESTIMONI DE LA SEVA
ADMIRACIÓ, DEL SEU ENTUSSIASME I
DEL SEU DESIG DE QUE PUGUIN CON-
TINUAR LLARGAMENT LA SEVA OBRA
PER TOTS CONCEPTES SOBIRANA*

En el primer descans, la Junta Directiva de l'«Associació de Música da Camera», farà lliurament a la Junta de l'«Orfeó Català» de la làpida, en la Secretària de l'«Orfeó». Desseguida, les dues Junes aniran a descobrir la làpida, situada en el replà a la dreta de l'escala del Palau.

P R O G R A M A

Audició extraordinària

de la

MISSA SOLEMNIS DE BEETHOVEN

INTÈRPRETS

ANDREA FORNELLS, sopran EMILI B. FARGAS, baix
CONCEPCIÓ CALLAO, contralt EDUARD TOLDRA, violí solista
HERMANN BRÜNING, tenor VICENTS M.^a DE GIBERT, orguenista

ORQUESTRA

ORFEÓ CATALÀ

Direcció general : MESTRE LLUÍS MILLET

. I.

K Y R I E

Kyrie eleison. Assai sostenuto. (Amb devoció.) *Christe eleison.*
Andante assai ben marcat. *Kyrie eleison.* Tempo primo.

G L O R I A

Gloria in excelsis Deo. Allegro vivace. *Gratias agimus tibi.* Meno
allegro. Cantabile. *Domine Deus.* Tempo primo. *Qui tollis.* Larg-
hetto. *Quoniam tu solus sanctus.* Allegro maestoso. *In gloria Dei*
patris. Allegro ma non troppo e ben marcat. Poco più allegro.
Presto.

. II.

C R E D O

Credo in unum Deum. Allegro ma non troppo. *Et incarnatus.*
Adagio. *Et homo factus est.* Andante. *Crucifixus.* Adagio espres-
sivo. *Et resurrexit.* Allegro. *Et ascendit.* Allegro molto. *Et in spi-*
ritum. Allegro ma non troppo. *Et vitam venturi sæculi.* Allegretto
ma non troppo. Allegro con moto. Grave.

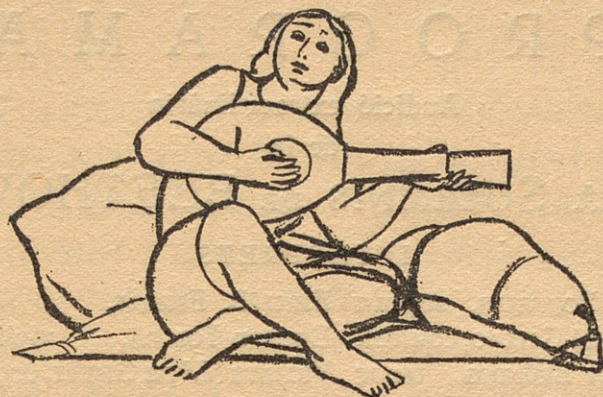
. III.

S A N C T U S

Sanctus. Adagio. (Amb devoció.) *Pleni sunt cæli.* Allegro pe-
sante. *Hosanna.* Presto. (*Preludium.*) Sostenuto ma non troppo.
Benedictus. Andante molto cantabile e non troppo mosso.

A G N U S D E I

Agnus Dei. Adagio. *Dona nobis pacem.* (Súplica per la pau interna
i externa.) Allegretto vivace. Allegro assai. Allegretto vivace.
Presto. Allegretto vivace.

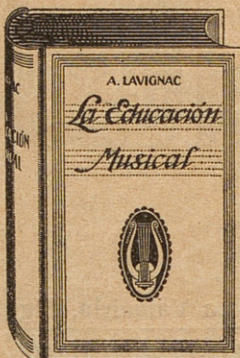
Queda clos avui el quinze curs de l'ASSOCIACIÓ DE MÚSICA : DA CAMERA : amb el seu concert 190.

Hi han en vies de realització per al curs vinent diversos projectes de gran importància, dintre les normes que han fet el prestigi artístic i han donat categoria preeminent a la nostra ASSOCIACIÓ.

Segurament que d'aquests projectes podran ja fer-se'n públics alguns, en la segona sessió de la Junta general, que tindrà efecte en els primers dies de Juliol, a la qual preguem des d'ara l'assistència dels senyors Socis, de tots els quals prenem comiat avui amb un « A reveure, i no oblideu, durant l'estiu, la bona música ».

DE NUESTRO CATÁLOGO

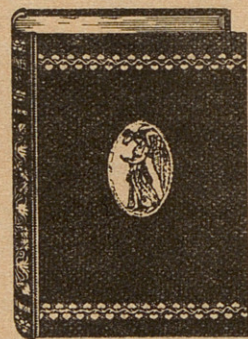
La educación musical, por ALBERTO LAVIGNAC, del Conservatorio de París; versión de la 7.ª edición por FELIPE PEDRELL, del Conservatorio de Madrid. 5.ª edición corregida y adicionada por LUIS VILLALBA, académico correspondiente de la Real de Bellas Artes de San Fernando. Un volumen de 20 x 13 cms., con 386 págs. En rústica, ptas. 8; en tela, ptas. 10.

«El libro es, por todo extremo, útil y simpático. Con ameno y al parecer ligero estilo, penetra en profundidades apenas sospechadas. Los consejos que contiene, dirigidos a las familias, a los alumnos y profesores, son, por lo general, admirable fruto de cuarenta años de experiencia en la enseñanza de la música en todos sus grados y condiciones... El autor escribe para todos: para artistas, profesores, alumnos, aficionados, papás, mamás, institutrices y maestros de primera enseñanza. El libro, en suma, es muy instructivo y de gran utilidad... Tomás Breón.» — *La Lectura*.

«Libro educativo, claro, preciso y metódico; síntesis maravillosa de cuanto hay que saber en materia de música.» — *El Universo*.

Civilizaciones antiguas. *Resumen gráfico de la cultura grecorromana y del próximo Oriente.* Tres volúmenes de 20 x 14 cms., magníficamente ilustrados.

Vol. I. La civilización del Oriente antiguo (Egipto, Babilonia, Persia), por los Dres. J. HUNGER y H. LAMER. 212 págs., con 193 grabados. En rústica, ptas. 5.

Vol. II. La civilización griega, por el Dr. H. LAMER. Versión de la 3.ª edición alemana. 196 págs., con 158 grabados. En rústica, ptas. 5.

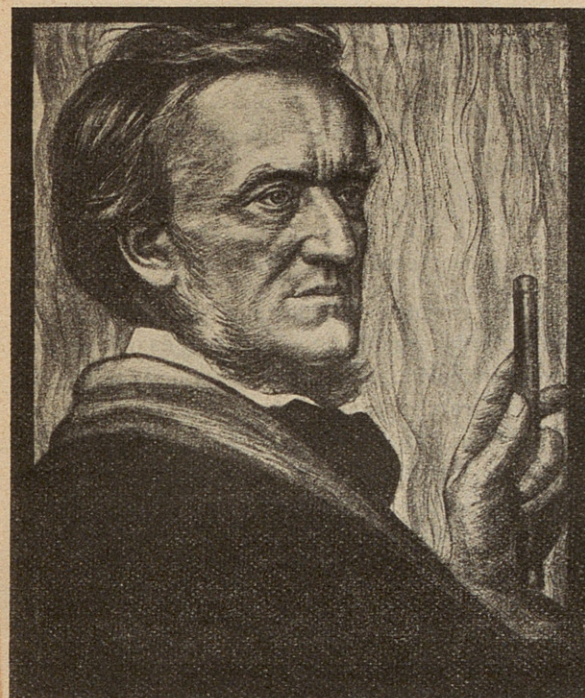
Vol. III. La civilización romana, por el doctor H. LAMER. Versión de la 4.ª edición alemana. 196 páginas, con 166 grabados. En rústica, ptas. 5.

Los tres volúmenes reunidos en uno, ricamente encuadernado en tela, con planchas en oro y el corte superior dorado, ptas. 20.

Un *desiderátum* de toda persona culta es tener reunida en pequeño manual una colección selecta del arte antiguo, y principalmente de aquellas que no sólo definen los estilos, sino que revelan en su conjunto cuáles fueron las costumbres y el estado de adelanto de los pueblos. El arte antiguo nos ofrece tanta magnificencia y grandeza, la técnica antigua tan asombrosos aciertos, la vida privada de los antiguos tantos recuerdos amables, que jamás debemos volver la espalda a aquellos pueblos.

Esta obra representa la síntesis más amena y más provechosa de las antiguas civilizaciones orientales y suple con ventaja a los tratados voluminosos de más precio.

A su solicitud le serán remitidos gratuitamente los catálogos de Letras y Ciencias

RICARDO
WAGNER
(1813-1883)

Retrato por
Carlos Bauer

La obra del admirable innovador del arte dramático-musical contemporáneo, figura virtualmente aislada en los anales del arte y del drama. Pasando por la serie completa de las emociones, esto es, desde el más tosco instinto hasta el idealismo más elevado, vemos y admiramos en la inmensa labor del poeta y del artista las fuerzas elementales de la naturaleza misma, todo ello retratado con absoluto dominio de la escena y expresado con una mezcla íntima de lenguaje, tono y ademán y con realismo y habilidad excepcionales, demostrativos de la irresistible tendencia de un genio universal que tenía la rara facultad de ver en las acciones del corazón y de la mente, esas grandes fuentes latentes de que dimanar y de las cuales es nuestra vida revelación tan superficial e incompleta. Pero la misma complejidad de las creaciones del músico-poeta alemán, su simbolismo y lo original de su forma, desarrollo y finalidad, hacen que no siempre sean bien interpretados sus admirables poemas dramáticos, ni aun por aquellos que conocen cuanto constituye el plan profundamente renovador y los medios de intenso realismo de que se valió el genial compositor para crear una escuela que tanto había de contribuir al progreso del arte dramático musical. Cuatro libros han venido a solventar estas dificultades, puesto que constituyen a la vez estudio completo de las fuentes de inspiración del poeta y por consecuencia de la génesis de los poemas dramáticos, análisis del simbolismo de las escenas principales, aclaración de la finalidad emotiva de gran número de pasajes, interpretación de aquellos momentos dramáticos en que la acción parece no resultar bastante diáfana para la generalidad de los espectadores y, en líneas generales, guía meritisima que lleva como de la mano a inteligentes y profanos, para poner ante sus ojos, con lo expresivo y luminoso de la demostración, las innumerables bellezas de la obra inmortal del primero de los compositores modernos.

Sírvase leer el detalle en las páginas siguientes

JUICIO CRÍTICO DE ESTA COLECCIÓN

Como destinada a personas de gusto, el editor don Gustavo Gili ha hecho unos libros que son una golosina bibliográfica, es decir, no ha procurado satisfacer la voracidad del público para un determinado momento, sino que esos libros los guardará el aficionado a Wagner entre los de aquellos comentaristas del músico teutónico que mayor crédito le merezcan. - *La Vanguardia* (Barcelona).

He aquí cuatro libros completos. Nada falta en ellos de aquello que puede considerarse como esencial. Su finalidad es ofrecer una descripción y una interpretación, según los escritos de Wagner, de las obras referidas. Se trata en realidad de trabajos sintéticos, de divulgación. En este sentido precisa señalarlos y además elogiarlos. Los autores han estudiado seria y amorosamente la obra de Wagner. Sus trabajos son interesantes, sirviéndose a menudo de los propios escritos de Ricardo Wagner. Esto avalora naturalmente sus simpáticos estudios. Hablan con todo acierto del sentido de las obras de Wagner, de su estética, de los poemas wagnerianos, de los temas musicales de sus obras, del teatro wagneriano. Enriquecen estos hermosos libros tres excelentes retratos de Ricardo Wagner, alguno de ellos poco conocido, y la reproducción de un sugestivo grabado representando Hans Sachs. — F. Lliurat, crítico de *La Veu de Catalunya* (Barcelona).

Pocas obras conocemos que den una idea tan clara y completa de la materia tratada. Con perfecta sencillez y gran riqueza de detalles son explicados los argumentos mientras que al mismo tiempo van apareciendo los diferentes temas con los cuales Wagner urdió aquella genial trama dramático-lírica. Además figuran citas de escritos de Wagner y fragmentos biográficos que vienen a avalorar la labor de los autores. — *Diario de Barcelona*.

Todas las obras que figuran en los títulos de los cuatro libros quedan prolijamente explicadas. Se trata de una biblioteca indispensable para los músicos y aficionados que aspiran a ostentar una cultura ad hoc. — *El Día* (Montevideo).

No permita que su biblioteca quede huérfana de tan interesantes como instructivas obras

WAGNER

El anillo del Nibelungo (El oro del Rin, La Valquiria, Sigfredo y El ocaso de los dioses). *Descripción e interpretación con arreglo a los*

escritos de Wagner, por A. LEIGHTON CLEATHER y B. CRUMP. Un volumen de 16 × 12 cms., con 142 páginas y numerosas ilustraciones musicales. En rústica, ptas. 3.

Tannhäuser y Los maestros cantores de Nuremberg. *Descripción e interpretación con arreglo a los escritos de Wagner, por*

A. LEIGHTON CLEATHER y B. CRUMP. Un vol. de 16 × 12 cms., con 180 páginas y numerosas ilustraciones musicales. En rústica, ptas. 3.

Lohengrin y Parsifal. *Descripción e interpretación con arreglo a los escritos de Wagner, por*

A. LEIGHTON CLEATHER y B. CRUMP. Un vol. de 16 × 12 cms., con 172 páginas y numerosas ilustraciones musicales. En rústica, ptas. 3.

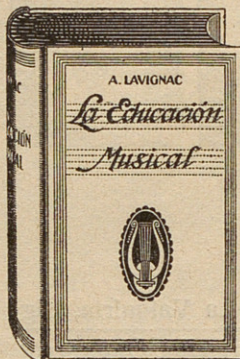
Tristán e Iseo. *Descripción e interpretación con arreglo a los escritos de Wagner, por*

A. LEIGHTON CLEATHER y B. CRUMP. Un vol. de 16 × 12 cms., con 168 páginas y numerosas ilustraciones musicales. En rústica, ptas. 3.

Gustavo Gili, Editor - 45, Enrique Granados - Barcelona

DE NUESTRO CATÁLOGO

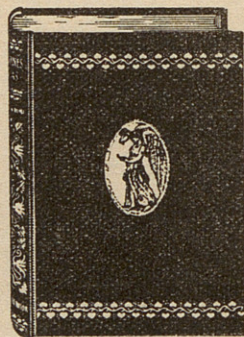
La educación musical, por ALBERTO LAVIGNAC, del Conservatorio de París; versión de la 7.ª edición por FELIPE PEDRELL, del Conservatorio de Madrid. 5.ª edición corregida y adicionada por LUIS VILLALBA, académico correspondiente de la Real de Bellas Artes de San Fernando. Un volumen de 20 x 13 cms., con 386 págs. En rústica, ptas. 8; en tela, ptas. 10.

«El libro es, por todo extremo, útil y simpático. Con ameno y al parecer ligero estilo, penetra en profundidades apenas sospechadas. Los consejos que contiene, dirigidos a las familias, a los alumnos y profesores, son, por lo general, admirable fruto de cuarenta años de experiencia en la enseñanza de la música en todos sus grados y condiciones... El autor escribe para todos: para artistas, profesores, alumnos, aficionados, papás, mamás, institutrices y maestros de primera enseñanza. El libro, en suma, es muy instructivo y de gran utilidad... Tomás Bretón.» — *La Lectura*.

«Libro educativo, claro, preciso y metódico; síntesis maravillosa de cuanto hay que saber en materia de música.» — *El Universo*.

Civilizaciones antiguas. *Resumen gráfico de la cultura grecorromana y del próximo Oriente.* Tres volúmenes de 20 x 14 cms., magníficamente ilustrados.

Vol. I. **La civilización del Oriente antiguo** (*Egipto, Babilonia, Persia*), por los Dres. J. HUNGER y H. LAMER. 212 págs., con 193 grabados. En rústica, ptas. 5.

Vol. II. **La civilización griega**, por el Dr. H. LAMER. Versión de la 3.ª edición alemana. 196 págs., con 158 grabados. En rústica, ptas. 5.

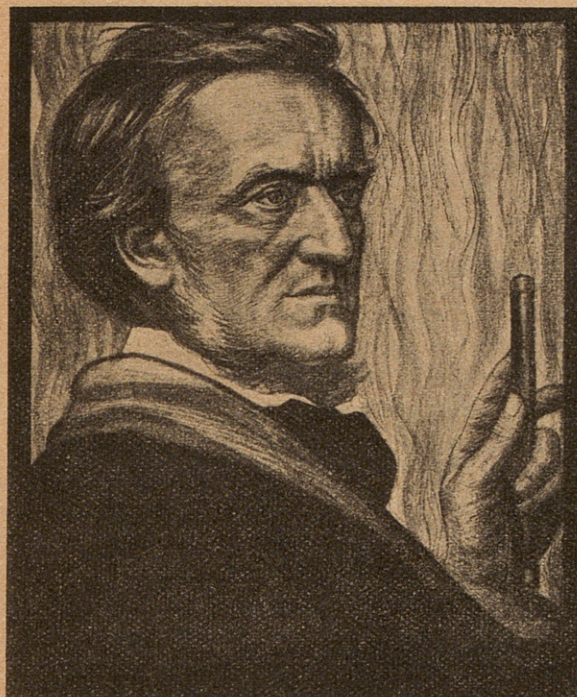
Vol. III. **La civilización romana**, por el doctor H. LAMER. Versión de la 4.ª edición alemana. 196 páginas, con 166 grabados. En rústica, ptas. 5.

Los tres volúmenes reunidos en uno, ricamente encuadernado en tela, con planchas en oro y el corte superior dorado, ptas. 20.

Un *desideratum* de toda persona culta es tener reunida en pequeño manual una colección selecta del arte antiguo, y principalmente de aquellas que no sólo definen los estilos, sino que revelan en su conjunto cuáles fueron las costumbres y el estado de adelanto de los pueblos. El arte antiguo nos ofrece tanta magnificencia y grandeza, la técnica antigua tan asombrosos aciertos, la vida privada de los antiguos tantos recuerdos amables, que jamás debemos volver la espalda a aquellos pueblos.

Esta obra representa la síntesis más amena y más provechosa de las antiguas civilizaciones orientales y suple con ventaja a los tratados voluminosos de más precio.

A su solicitud le serán remitidos gratuitamente los catálogos de Letras y Ciencias

RICARDO
WAGNER
(1813-1883)

Retrato por
Carlos Bauer

La obra del admirable innovador del arte dramático-musical contemporáneo, figura virtualmente aislada en los anales del arte y del drama. Pasando por la serie completa de las emociones, esto es, desde el más tosco instinto hasta el idealismo más elevado, vemos y admiramos en la inmensa labor del poeta y del artista las fuerzas elementales de la naturaleza misma, todo ello retratado con absoluto dominio de la escena y expresado con una mezcla íntima de lenguaje, tono y ademán y con realismo y habilidad excepcionales, demostrativos de la irresistible tendencia de un genio universal que tenía la rara facultad de ver en las acciones del corazón y de la mente, esas grandes fuentes latentes de que dimanar y de las cuales es nuestra vida revelación tan superficial e incompleta. Pero la misma complejidad de las creaciones del músico-poeta alemán, su simbolismo y lo original de su forma, desarrollo y finalidad, hacen que no siempre sean bien interpretados sus admirables poemas dramáticos, ni aun por aquellos que conocen cuanto constituye el plan profundamente renovador y los medios de intenso realismo de que se valió el genial compositor para crear una escuela que tanto había de contribuir al progreso del arte dramático musical. Cuatro libros han venido a solventar estas dificultades, puesto que constituyen a la vez estudio completo de las fuentes de inspiración del poeta y por consecuencia de la génesis de los poemas dramáticos, análisis del simbolismo de las escenas principales, aclaración de la finalidad emotiva de gran número de pasajes, interpretación de aquellos momentos dramáticos en que la acción parece no resultar bastante diáfana para la generalidad de los espectadores y, en líneas generales, guía meritisima que lleva como de la mano a inteligentes y profanos, para poner ante sus ojos, con lo expresivo y luminoso de la demostración, las innumerables bellezas de la obra inmortal del primero de los compositores modernos.

Sírvase leer el detalle en las páginas siguientes

JUICIO CRÍTICO DE ESTA COLECCIÓN

Como destinada a personas de gusto, el editor don Gustavo Gili ha hecho unos libros que son una golosina bibliográfica, es decir, no ha procurado satisfacer la voracidad del público para un determinado momento, sino que esos libros los guardará el aficionado a Wagner entre los de aquellos comentaristas del músico teutónico que mayor crédito le merezcan. - *La Vanguardia* (Barcelona).

He aquí cuatro libros completos. Nada falta en ellos de aquello que puede considerarse como esencial. Su finalidad es ofrecer una descripción y una interpretación, según los escritos de Wagner, de las obras referidas. Se trata en realidad de trabajos sintéticos, de divulgación. En este sentido precisa señalarlos y además elogiarlos. Los autores han estudiado seria y amorosamente la obra de Wagner. Sus trabajos son interesantes, sirviéndose a menudo de los propios escritos de Ricardo Wagner. Esto avalora naturalmente sus simpáticos estudios. Hablan con todo acierto del sentido de las obras de Wagner, de su estética, de los poemas wagnerianos, de los temas musicales de sus obras, del teatro wagneriano. Enriquecen estos hermosos libros tres excelentes retratos de Ricardo Wagner, alguno de ellos poco conocido, y la reproducción de un sugestivo grabado representando Hans Sachs. — F. Lliurat, crítico de *La Veu de Catalunya* (Barcelona).

Pocas obras conocemos que den una idea tan clara y completa de la materia tratada. Con perfecta sencillez y gran riqueza de detalles son explicados los argumentos mientras que al mismo tiempo van apareciendo los diferentes temas con los cuales Wagner urdió aquella genial trama dramático-lírica. Además figuran citas de escritos de Wagner y fragmentos biográficos que vienen a avalorar la labor de los autores. — *Diario de Barcelona*.

Todas las obras que figuran en los títulos de los cuatro libros quedan prolijamente explicadas. Se trata de una biblioteca indispensable para los músicos y aficionados que aspiran a ostentar una cultura ad hoc. — *El Día* (Montevideo).

No permita que su biblioteca quede huérfana de tan interesantes como instructivas obras

WAGNER

El anillo del Nibelungo (El oro del Rin, La Valquiria, Sigfredo y El ocaso de los dioses). *Descripción e interpretación con arreglo a los escritos de Wagner, por A. LEIGHTON CLEATHER y B. CRUMP.* Un volumen de 16 × 12 cms., con 142 páginas y numerosas ilustraciones musicales. En rústica, ptas. 3.

Tannhäuser y Los maestros cantores de Nuremberg. *Descripción e interpretación con arreglo a los escritos de Wagner, por A. LEIGHTON CLEATHER y B. CRUMP.* Un vol. de 16 × 12 cms., con 180 páginas y numerosas ilustraciones musicales. En rústica, ptas. 3.

Lohengrin y Parsifal. *Descripción e interpretación con arreglo a los escritos de Wagner, por A. LEIGHTON CLEATHER y B. CRUMP.* Un vol. de 16 × 12 cms., con 172 páginas y numerosas ilustraciones musicales. En rústica, ptas. 3.

Tristán e Iseo. *Descripción e interpretación con arreglo a los escritos de Wagner, por A. LEIGHTON CLEATHER y B. CRUMP.* Un vol. de 16 × 12 cms., con 168 páginas y numerosas ilustraciones musicales. En rústica, ptas. 3.

Gustavo Gili, Editor - 45, Enrique Granados - Barcelona

ASSOCIACIÓ DE MÚSICA
"DA CAMERA"
DE BARCELONA
LXVIII

LA MISSA SOLEMNIS
DE BEETHOVEN

La història externa de la *Missa Solemnis* de Beethoven és prou coneguda per que calgui insistir-hi anecdòticament. En arribar fins al mestre, a mitjans del 1818, la nova d'una pròxima promoció del seu car deieble, l'Arxiduc Rodolf, a la seu arquebisbal d'Olmütz, tot seguit i sense altra suggestió o invitació que la del seu propi afecte, resolgué escriure una missa per a ésser executada en la festa de sa intronització. Arribat el dia assenyalat, Beethoven només havia enllestit el *Kyrie*, tenia avançat, no sabem fins a quin punt, el *Gloria* i totjust entreveia alguna perspectiva del *Credo*. Fins el dia 19 de març de 1823, és a dir prop de cinc anys després dels inicis de l'obra i passats tres anys de la solemnitat, no entregà en pròpies mans de l'Arxiduc-Arquebisbe una bella còpia manuscrita definitiva de l'obra magna.

I és que la composició de circumstàncies s'havia convertit en l'obra de tota la vida, en la suprema expressió de l'art beethovenià. Beethoven, tot i sa bona voluntat de complir el compromís que espontàniament havia contret, trobava dins de sí mateix una invencible oposició a ses mires de prudència humana: la puixança del seu geni que no coneixia limitacions de temps ni estretors d'etiqueta, enc que aquesta fos resso fidel d'una sincera benvolença.

La producció del mestre havia de coronar-se no amb un acte de cortesia, ni que fos genial, sinó necessàriament amb una afirmació de fe, i de fe explícitament catòlica. No es pot posar en dubte que Beethoven fou tota sa vida un sincer creient. De son llarg comerç amb la natura algú ha deduït a la lleugera una imprecisa religiositat

panteística; res autoritza semblant suposició. Si mai per mai Beethoven hagués posat en música *Faust*, com li fou proposat més d'un cop, no imaginem com sa creença, fonament arrelada, hauria pogut pactar amb aquella fe deficientíssima del trist protagonista :

*Qui pot dir-ho
jo crec en Déu?...
Qui'n sap l'essència,
qui en consciència
pot dir : « Jo hi crec » ?
Qui el sentiria
i gosaria
a dir : « No hi crec » ?*

Beethoven és l'antítesi de Faust.

Quan declarava que en cada arbre li semblava veure escrits els mots sagrats : « Sanctus, Sanctus, Sanctus », no es limitava a expressar el vague terror del diví que als antics inspiraven les selves ombrívols, sinó l'exprés homenatge de la naturalesa creada a son Creador. De l'existència de Déu infinit, etern, omnipotent, ni un moment no en dubtà; com no dubtà de l'interès providentíssim que té Déu pels homes i totes les demés obres de ses mans. Ben seva fou l'afirmació, que després feia cantar als homes en la joia :

*Germans, sobre els bells estels
hi ha l'Amor immens d'un Pare.*

Aquest reconeixement palès de l'existència de Déu i el sentiment d'adoració que n'és la conseqüència lògica, gosem dir que són la clau explicativa de bona part de la vida i de l'obra de Beethoven. En una ocasió memorable el baró dissortat estava a punt de « maleir la existència i el Creador ». Aquest fou el pecat més gran de sa vida, del qual s'en penedí amargament, acceptant els sofriments físics i morals que li fossin enviats; mes no fou un pecat contra la llum, el pecat màxim, i a son traspàs no hagué de demanar enguniosament, com el poeta paganitzant en l'agonia : « Claror! Més claror! »

L'ajut de Déu demanava'l Beethoven ferventment i més que mai el necessità en els anys de gestació de la *Missa Solemnis*. Malaurances de tota mena l'assetjaven i per damunt de totes, l'afer del nebot de qui volia ésser un segon pare. El pledejar contra una mare indigna i la ruïna de la cosa pública el posaven per moments en una estretor que l'obligava a devallar del terreny ideal de la composició i a merca-dejar, fins i tot, amb estranya manca de delicadesa, amb la mateixa partitura esboçada de la seva obra sublim.

la «Súplica per la pau interna i externa» ens porta un d'aquells contrastes essencialment beethovenians. La música breçolada, pastoral, és fermaça de pau, que sols un moment posarà en perill l'enemic, escarnint amb arreus soldadescs les ingenuïtats del vell pare Haydn en ses misses *in tempore belli*.

La pau és nostra, definitivament, i ella serà simbòlicament representada per l'eclosió d'aquella flor pacífica, aquell tema inspiradíssim de sols quatre compassos. Diguem un cop més amb d'Indy: «Per a expressar la Pau conquerida amb l'ajuda de Déu, pot hom imaginar un homenatge més sublim d'un creador humà a son diví Creador?»

VICENTS M.^a DE GIBERT

Però, en reaccionar, després de cada crisi, per do de naturalesa i de gràcia, reconeixia en la marxa desconcertant dels esdeveniments d'aquest món la misteriosa realització d'un pla diví, la infinita saviesa del qual sols ens serà plenament manifesta en un món millor. Dels combats de l'esperit, de les aspiracions sobrenaturals en són testimoni les expostulacions i pregàries que es troben en els quaderns d'apunts. En el *Tagebuch* corresponent a l'estiu de 1819, passat a Mödling, els fragments religiosos es barregen amb el pensament de la *Missa* començada a planejar.

« Per tal d'escriure vertadera música religiosa — s'hi llegeix, — és precis examinar els llibres de chor dels monestirs i també les estrofes dels psalms catòlics i dels himnes en general, en les versions més correctes i més perfectes de prosòdia.

» Sacrifica un cop més pel teu art totes les petiteses de la vida social. Déu per damunt de totes les coses! Car existeix una eterna Providència que dirigeix omniscientment els destins bons i dolents dels homes.

» Breu és la vida de l'home; aquell qui porta dintre seu un cor crudel maquinant crudels accions, damunt d'ell congruin els homes els mals dels Déus mentre visqui, i sigui perseguit, en morir, amb crudels sарcasmes. Mes, aquell qui és de cor generós i dona en ell assil a intencions generoses, sos hostes proclamaran lloances seves arreu, a tota la humanitat, i seran innúmers els qui l'anomenaran bo.

HOMER.

» Tranquilament em sotmetré a totes les vicissituds i posaré ma única confiança en Tu, bondat inalterable. Oh, Déu meu! Sies Tu ma fortitud, ma llum, per sempre ma esperança! »

En aquest estat d'exaltació de les potències de l'ànima no es possible que Beethoven escrigui per una ocasió determinada una pàgina més del barroquisme religiós de l'escola vienesa. Ni ell, per altra banda, veu realitzat en aquella escola l'ideal de la música sacra. Ell vol arrencar el secret de les partitures dels mestres antics i passa hores i més hores estudiant-les, reclós en el Rudolphinum, la biblioteca musical de l'Arxiduc, curulla dels tresors dels segles passats. En Palestrina hi troba la suma expressió de la música litúrgica; vol penetrar-se de son esperit i infondre'l en els procediments moderns, car imitar-lo servilment, diu ell, fóra niciesa, tota vegada que cada època té la seva faisó peculiar d'expressar-se musicalment. Ell, amb l'estructuració simfònica que ha dut al grau màxim de cohesió formal, d'eloqüència discursiva i de noblesa ideològica, sota la tutela dels polifonistes, bastirà l'edifici magníficent a llaor de l'Altíssim.

Sols una missa pot satisfer plenament ses ànsies vehements. Car la música té en son concepte una missió social, humanitària; i la fraternitat universal, a la qual la

música deu cooperar, mai no es realitza millor que en l'acte públic i col·lectiu d'adoració a Déu. La seva devoció personal necessàriament requereix el tornaveu clamorós de la pietat de tots els homes. Dintre el Catolicisme — la religió practicada pel gran home — l'adoració col·lectiva s'exterioritza musicalment en la missa. Els cants d'aquesta són els que Beethoven pendrà pel seu compte i, en magnificar-los com sols ell sap fer-ho, desapareixerà la noció d'una capella de música cantant al marge de la liturgia i hom tindrà la forta impressió de que és tota la comunitat dels creients que s'associa al sacrifici del sacerdot — «*Meum ac vestrum sacrificium*», diu el celebrant textualment.

En son afany

per dû al cel

tot lo de sos costats i ses entranyes,

Beethoven aboca en la seva *Missa* son saber i sa inspiració plenaris i arregaça a les regions empíries oients i orants.

En nostres dies, de felïç restauració religiosa en matèria musical, prou veiem que la *Missa Solemnis* ultrapassa, tant genialment com se vulga, però certament ultrapassa, el marc litúrgic. Però, d'aquest manament, que en l'actualitat fóra imperdonable, no cal fer-li personalment retret a Beethoven. La seva transgressió és una pràctica constant entre els compositors de l'època, benigneament tolerada per l'autoritat eclesiàstica.

Si les estrictes disposicions vigents exclouen avui del temple la *Missa Solemnis*, durant la celebració del Sant Sacrifici, aquesta prohibició disciplinària, però, no preté restringir les prerrogatives del geni, ni discutir son ardent sentiment religiós. Tal com ens apareix en sa formidable arquitectura sonora, en sa colpidora expressivitat, la *Missa Solemnis* és un dels més grans monuments de l'art religiós de tots els temps.

L'entrada del KYRIE ens dóna tot seguit una impressió de grandesa, sols comparable al començ de la *Missa en si menor* de Bach. És tot el gènere humà que implora misericòrdia, adès humilment, adès amb més vehemència, de les tres Persones de la Santíssima Trinitat. Cal remarcar en el *Christe*, com diu encertadament Vincent d'Indy, « en ésser portada la tonalitat al relatiu menor, una mena de marxa penosa que ens mostra el Fill de Déu devallat a la terra; mes, la paraula *Christe*, assentada damunt la mateixa música que *Kyrie*, simbolitza l'identitat de les dues Persones en un sol Déu, mentre el tercer *Kyrie*, representant l'Esperit Sant, tercera Persona participant de la mateixa divinitat que les altres, s'estableix a la tercera funció harmònica, la *subdominant*, com a llaç d'unió de les tres representacions d'un Déu únic. »

Aquesta adhesió de l'estructura i del simbolisme musical al dogma de la Santíssima Trinitat prova, des de les primeres pàgines de la *Missa Solemnis*, el profunde estudi del text sagrat i la pietat il·lustrada del compositor.

Autoritzat per la consuetud de l'època a pendre pel seu compte les primeres paraules del GLORIA — que avui entona sol el sacerdot i no poden rependre la *schola* ni els fidels, — Beethoven comença aquesta segona part de la *Missa* amb un esclat de joia desbordant. El breu tema ascendint ràpidament per graus una quinta, reapareixerà sovint en el transcurs del *Gloria*, ara en les veus, com el *Laudamus te*, ara en els instruments, expandint-se en una fulgurant trajectòria.

La música s'apaivaga i entendreix en episodis com el *Et in terra pax* i el *Gratias agimus tibi*, apareixent en aquest un motiu que Wagner tractarà més tard amb predilecció. Les suplicacions a l'Anyell de Déu, qui esborra els pecats del món, tenen accents patètics, interromputs un moment per l'afirmació rítmica de la majestat divina: *Qui sedes ad dexteram Patris*.

Segons l'ús establert, la clàusula final del text: *In gloria Dei Patris*, és posada de relleu amb una fuga robusta, magníficament desenrotllada, en la qual, com observa amb encert un comentador nostrat, «s'hi veu la grapa del lleó, que la singularitza constantment amb poderoses urpades». Li cal, però, a Beethoven un escreix de jubilació; reprèn, doncs, com a coda el motiu inicial, repetint les paraules *Gloria in excelsis Deo* amb un formidable esclat dinàmic.

Després d'aquest esborrajament d'aire lliure, a l'escalf del sol esplendorós de Déu, el CREDO ens fa entrar novament en el recès sagrat, d'on no en sortirem ja més. La música mateixa, direm amb d'Indy, «és plàsticament una vera catedral, un monument sublim de la fe catòlica, amb sa divisió, tan ben delimitada en tres naus, aconduint-nos la nau central a l'altar del sacrifici: *Et Homo factus est*».

L'ordenació d'aquesta construcció és meravellosa, és un miracle d'equilibri harmònic, més encara, místic. No és possible en breu espai seguir pas a pas les incidències del text sagrat. Ni li cal a l'oient un guia; qui es reculli devotament, copsarà les bel·leses d'aquesta expressió capdal de la música religiosa. Cada concepte dogmàtic, cada misteri inexcutable, és interpretat musicalment amb l'elevació del geni, amb el fervor del cristià.

Deixant les categòriques afirmacions de fe, aturem-nos un moment en la part central. L'*Incarnatus*, quin moment d'intensa emoció! L'inefable esdeveniment és anunciat amb lleu sonoritat, emprant una vella tonalitat eclesiàstica. Plana per damunt de

l'escena la dolça flauta murmuriosa, detall ingenu, hom diria de primer antuvi, propi d'un retaule de mestre primitiu, que augmenta l'encís del quadre, sense llevar-li l'unció.

Aquesta flauta, però, destacant-se en un fons orquestral, reduït als elements més indispensables, ens rememora la frase punyent que escrivia Beethoven en els primers temps de sa sordària: «Quina humiliació per mi, quan tenia algú al meu costat que sentia una flauta de pastor a distància; i jo no sentia res!» Semblant humiliació, Beethoven l'ofereix en sacrifici al Déu immens, humiliant-se per nosaltres en la petitesa humana. La flauta de l'*Incarnatus* adquireix així una significació corprenedora.

La pujada al Calvari és d'un patètic que trasbalsa. Beethoven descriu amb accents penetrants la sofrença humana en sa *Sonata* autobiogràfica, op. 110; mes, ací es supera a sí mateix, perquè contempla els dolors d'un Déu fet home.

Digué Beethoven a l'orguenista Freudenberg, que el visitava, que la música d'església en tota sa puresa deuria ésser quasi exclusivament a veus soles. Ell no podia renunciar encara a l'orquestra, però volgué retre homenatge a l'art palestrinià fent proclamar pel chor a *capella* la triomfant Resurrecció del Senyor.

La fuga final *Et vitam venturi saeculi* és un dels passatges de més alta idealitat de tota la *Missa*. «Diria's una representació de les joies del cel — comenta d'Indy, — tal com les entengueren un Lippi o un Giovanni de Fiesole. És, en efecte, una mena de fresc de la bona època traduït en música; hom hi veurà una dansa mística, una ronda d'elets posant els peus núus damunt les floretes dels vergers celestials. Ve de molt lluny, aqueixa ronda majestuosa, tot just si hom la sent... S'acosta, és ja ben aprop nostre, ses santes volutes ens encerclen; després, s'allunya, gairebé desapareix, però és per tornar més nombrosa, més entusiasta, emportant-nos en son torbellí, fins que es detura, en fi, adorant, davant del tron del Totpoderós!»

El SANCTUS és més concís; més que una expansió externa, Beethoven cerca la íntima concentració del sentiment de la majestat del Déu dels exèrcits. El PRAELUDIUM instrumental, destinat a ésser executat durant la Consagració, reuneix la més gran simplicitat de mitjans i la inspiració més profunda. S'enllaça amb aquest episodi misteriós l'extens BENEDICTUS, on campeja sens mai emmudir la formosa melodia del violí *solo*.

L'AGNUS DEI és tal vegada la pàgina més genial de tota la *Missa*. Ho és certament per l'originalitat de sa concepció: és el poema de l'angoixa de l'ànima i de la pau recobrada. En la primera part no hi han vesllums de la misericòrdia implorada. Mes,

LLISTA DE SENYORS SOCIS
QUE S'HAN DIGNAT CONTRIBUIR
A L'HOMENATGE A L'«ORFEÓ CATALÀ»
I EDICIÓ DEL LLIBRE
«CORRESPONDÈNCIA DE BEETHOVEN»

ASSOCIACIÓ DE MÚSICA :DA CAMERA:
DE BARCELONA

11 Juny 1928

diura, Montserrat Planella, Vda. de Padrós; Manuel Planells i Marquès, Josep Planells i Sunyer, Maria de Loreto Pobra, Joan Poch, Joan Pons i Domenech, Emili Portabella, Josep M.ª Portusach i Biscarrues, Llorenç Porrini, Francesc Pradell i Pujol, J. Prat i Ribera, Tomàs Prat, Lluís Prats, Joan Prats, Joaquim Puchades i Aviñó, Artur Puig, Isidre Puig, Josep Puig, Francesc A. Puig i Claret, Miquel Puig i Amat, Antoni Puigcarbó i Serra, Ramon Puig de la Bellacasa, Isidre Puig i Bertran, Antoni Puig i Cañameras, Antoni Puig-Gairalt, Eduard Puig i Palau, Francesc Puig i Riera, Ermengol Puig i Sais, Joan Puig i Sureda, Flosel Puig i Vila, Joan Puig i Vila, Angels Puig, Vda. de Caralt; Josep M.ª Pujadas i Calzada, Carles Pujal, A. Pujol, Francesc Pujol, Joan Pujol, Joaquim Pujol, Felip Pujol i Aldomà, Josep Pujol i Marcè.

Sebastià Quer, Antoni Quera i Fons, Miquel Queralt, Josep Quesada i Baill, Paulina Quinquer i Galobart

Miquel Raich, Celestí Ramon, Bonaventura Raurich i Maleras, Joaquim Renart, Jascint Reventós, Ramon Reventós, P. Josep de Reynoso, Jaume de Riba, Joan Ribalta i Colomer, Antoni Ribas, Damià Ribas, Josep Ribas, Josep M.ª Ribas, Ricard Ribas, Feliu Ribas i Nicolau, Josepa Ribó, Vda. de Comas; Lluís Ribó i Rius, Xavier Ribó i Rius, Pere Ricart i Marés, Wifred Ricart i Medina, Alina de Riera, Fidel Riera, Antoni Riera i Cercós, Alexandre Riera i Córdoba, Antoni Riera i Vilaret, Montserrat Riera, Vda. Serra; Jaume Rifa i Anglada, Josep Rifa i Delclós, Francesc Rigol, Josep Rigol, Josep Rimblas, Elisabeh Risler, Víctor Riu i Ribera, Josep M.ª Rius i Vidal, Angel de Rius i Vidal, Martí Rius i Vidal, Manuel Rivera i Correa, Francesc Lluís Rivière, Josep M.ª Roca i Codina, Josep M.ª Roca i Vinyals, Alfred Rocha, Manuel Rodés, Josep A. Rodés i Gilot, Eduard Rodon i Blasa, Enric Rodon i Pesan, Francesc Rodríguez, Germà Rodríguez i Arias, Joan M. Rodríguez i Besalú, Joan Rogent, Josep Rogent, Miquel Roger i Closa, Montserrat Roger i Riber, Ricard Roig i Arau, Gustau Roig i Gili, Miquel Roig, Joan Ros i Casals, Mercè Ros, Vda. Malats; Andreu Rosa, Pau Rosés, Vidua de Roses, Joaquim Rosich i Rovira, Joan Rosic, Jeroni Roura i Peypoc, Enric Roura, Josep Roura, Ramon Rovira i Fàbregas, Ferran Rovira i Quadreny, Jaume Rovira, Camil Rowe i Mulleras, Ricard Rowe i Mulleras, Joan Rubió i Bellver, Frederic Rüggeberg, Emili Ruiz, Manuel Ruiz i García, Ernest Ruiz i Pérez de la Riba,

Domènec Sabata, Víctor Sabater, Ernest Sabater i Alfonso, Antoni Sabatés, Cándida Sabidó, Vidua Palau; Leopold Sagnier, Ricard Sagué i Marés, Anna Sala, Vidua de Martí; Concepció Sala, Emili Sala i Pibernat, Manuel Saladrigas i Freixa, Anna Maria Salas de Riba, Josep Salvadó, Josep Salvador i Ferrater; Sebastià Salvador i Badia, Lluís de Salvadores i de Apellaniz, Claudi Sampere, Francesc Sanahuja i Dasca, Josep Sandiumenge i Puig, Blai M.ª Sandoval, Joan Sangenís i Triadó, Josep Sanjuan i Banús, Lluís Sans i Darnís, Albert Santamaria, Frederic Santasana, Francesc Saperia i Frigola, Cristòfol Sarrias, Artur Sarró, Joan Sastre i Lafarga, Simonne Saulnier, Joan Saus, Lluís Sayé, Emila Schwings, Tomàs Seix i Miralta, Joaquim Seguí, Joan Sellés, Salvador Sellés i Baró, Andreu Sendra i Casals, Pere Sendra i Soteras, Pere Sensat, Agustí Sensat i Millet, Francesc X. Serra, Jaume Serra, Maria Lluïsa Serra, Modest Serra, Pere Serra, Xavier Serra, Vicens Serra, Jaume Serra i Güell, Manuel Serra i Goday, Rogeli Serra i Gurt, Josep

M.ª Seria i Riera, Francesc Serrat, Lluís Serrat, Josep Serrat i Izquierdo, Enric Serres i Fluvià, Carme Sert, Conrad Siegfried Wuest, Roser Simal, Enric Sivilla, Joan Sobrerroca i Llop, Vicens Sociats, Adolf Soldevila, Carles Soldevila, Pere Soldevila, Salvador Soler, Marcell Soler i Biosca, Josep M.ª Soler i Calvet, Joaquim Soler i Furés, Joan Soler i Puig, Enric de Sorarrain, Ramon Sunyer, Vda. de Sufiol, Artur Suqué, Josep Suriol i Torra, Josep Sust.

Joan Tarrats, J. M. Tarrés i Piera, Josep Tarruella, Ricard Tayà, Guillem A. Tell i Lafont, Ernest Tell i Novellas, Ramon Termens i Maufi, Eduard Terrades i Tintoré, Robert Tesohendorff, Josep M.ª Thió, Manuel Thió, Estanislau Tintorer, Jordi M. Tintoré Oller, Gabriel Tomàs, Domènec Tomàs, Ramon Tomàs i Farrell, Josep Tomàs i Piera, Joaquim Tomasino i Horta, Josep M.ª Torelló i Solà, Llorenç G. Tornel, Miquel Torras i Font, Salvador Torras i Domènec, Joan Torras de Prat, Vicens Torras i Fullà, Antoni Torrens, Antoni Torroja, Manuela R. Tort, Josep M.ª Trabal, Frederic Trias de Bes, Lluís Trias de Bes, Xavier Turull i Ventosa, Xavier Tusell, Josep Tusquellas, Joan Tusquets i Marcet, Francesc Tusquets i Prats.

Antoni Ubach, Francesc Ustench, Gilbert Utrillo i Raymat.

Manuel Valentí, Agustí Valentí i Colom, Dolors Valentí i Montague, Artur Valeri, Josep M.ª Valló, Frederic Vallét, Rafel Vallet i Sabater, Carles Vallin, Hermen Vallmitjana, Isidre Valls, Antoni Valls i Arnó, Francesc Valls i Jordana, Josep Valls i Jordana, Manuel Valls i Martí, Bartomeu Valls i Sistach, Maria Valls i Taberner, Lluís Valls i Ventosa, Carles Veiret, Miquel Vendrell i Bertran, J. M.ª Ventosa i Quinquar, Joan Ventosa i Calvell, Francesca Via, Manuel Vicente, Robert Vicente, Josep Vidal i Llor, Ignasi Vidal i Casacuberta, Miquel Vidal i Guardiola, Carles Vidal i Quadras, Manuel Vidal-Quadras i Villavecchia, Manuel Vidal-Quadras i Villavecchia, Eduard Vidal i Riba, Antoni Vidal i Serra, Josep Viesón i Poppe, Arseni Vila, Gabriel Vila i Coll, Germans Vilà, Ricard Viladomiu, Josep Viladomiu i Queraltó, Manuel Vilaplana i Pagès, Jacint Vilarde, Javier Vilaró, Darius Vilàs i Fernández, Josep Vilaseca i Bas, Gaietà Vilèlla, Francesc Vilumara, Josep Villalonga, Marfan Villàs i Moragas, Miquel Villoro, Robert Vincent i Nourtier, Josep Vintrolà, Maria Viñal, Vda. Cumella, Josep Viñas, Jascint Viñas i Muxí, Ramon Viñas i Jordana, August Viñemata, Joan Viura i Mirambell, Josep Viscarri i Costa, Artur Vives i Plà, Ricard Vives, Trinitat Viza, Rodolf Vogue, Ramon Volart.

Cassimir Xammar i Aldomà, Pau Xuclà.

Ignasi Zaragoza, Joan Zaragoza i Pagès.

Josep Abella i Bruguera, Adolf Abrines i Busquets, Joan Abrines i Busquets, Benet Adroer, Benet Adroer, Emili Aguilar, Emili Aguilar, Pere Aguilera, Elissa Alabern i Julià, Ramon Albanell i Domenech, Rufi Alberdi i Aguirrezábal, Eduard Alcobé, Santiago Alcobé, Andreu Alguero de Ugarriza, G. Aloy i Valls, Alfred Alsina i Durand, Emili Alsina i Tuca, Pere Alvarez, Teresa Amatller, Manuel Amavizcar i Gironés, Emili Ametller i Clot, Dr. Josep Andreu, C. Anglada, Marius Anglada i Vilardebó, Ramon Aragonés i Fontanet, Claudi Arañó, Lluís Arañó i Viñals, Josep M.ª Arañó, Lluís Arbós i Pagès, Josep Argilagós, Francesc Argemí, Lluís Armangué, Paquita Armangué, Antoni Armengol, Manuel Armengol i Bas, Salvador Armengol, Manuel d'Arquer, Miquel-Casimir Arrau, Ferran Arruga, Andreu Artés i Oliva, Pau Artés i Oliva, Francesc Artigas i Farreras, Josep Aubet i Urroz, Miquel Aumatell, Enric Auffray i Margerie, Cèsar Ayats i Witner, Tomàs Aymat.

Ramon Bach, Concepció Badia d'Agustí, Ramon Badia i Camprubí, Joan Badosa, Angel Baixeras, Francesc Baladia, Francesc de Balanzó i Cabot, Estanislau de Balanzó, Ignasi de Balanzó, J. M.ª de Balanzó i Echevarria, Vidua de Balart, Miquel A. Baltà i Botta, Josep M.ª Ballester i Vigo, Robert Banús i Orlandí, Ricard Banús i Planeras, Enric Banús i Portaceli, Josep Baranger i Plaja, Josep Barba, Josep Barba, Avelí Barnades, Josep Bartomeu, Pau-Josep Bartulí de Queralt, Eduard Barral, Bonaventura Bassegoda, Guillem Basso, Joan Bassols i Prim, Andreu Basté i Duran, Joaquim Batista, Josep Batista, Josep M.ª Batista i Roca, Josep M.ª Batista i Roca, Ramon Batlle, Francesc Batlle i Vias, Rafel Baucis, Jaume Bayo i Font, Hilda Beckmann, León Bellier, Ferran Benet, Enriqueta Benigani i Lacadora, Modest Benítez i Mariano, Joan Berenguer i Sala, Calixte Bergnes, Joan Bergós i Massó, Aurora Bertrana, Eusebi Bertrand i Serra, Josep Biosca i Casas, Isidre Biot i Vidal, Ramon Blanc i Benet, Francesc Blanch i Planella, Josep Blanco i Bosio, Jaume Boada, Tomàs A. Boada i Flaquer, Salvador Boada i Marlé, Francesc Boada i Nogués, Joan Boada, Joan Boada i Rovira, Eugeni Bofill, Francesc P. Bofill i Benescat, Felicià Bohigas, Antoni de Bolós, Josep M.ª Bonet-Garí, Elvira Bonnet i Ferrán, Ferran Bonfill, Pau Bordas, Joaquim Borralleras, Enric Borràs i Brucart, Mercè Borràs, Manuel Borràs, Ramon Borràs, Josep Borrell i Macià, Josep M.ª Bosch i Devesa, Herminia Bosch, Antoni Bosons i Cayrol, Joan Botey, Timoteu Botey i Mateu, Lluís Bou i Consolat, August Bou i Consolat, Angèle Bourgois, Ernest Bretó i Nolla, Josep Brugada, Guillem Brugarolas, Apel·les Bulbena, Isidre Bultó i Sert, Alexandre Burbano, Josep Burgas, Joan Busquets i Guindulain, Joan Busquets i Jané, Joan Buxeres i Bultó, Tomàs Buxó, Jane Buxton.

Isidre Caballeria i Lladó, Cabré i Claramunt, Josep Cabré i Oliva, Robert Cahn, Ignasi Calonge, Miquel Calvet, August Calvó, Ferran Callicó, Ramon de Campmany, Miquel Campi i Nicolau, Josep Campos, Rafel Camps i Pujol, Miquel Canals i Pont, Francesc Canari, Josep Canudas, Francesc Cañellas i Elias, Felip Capdevila, Vicens Capdevila, Felip Capdevila i Rovira, Joan Capdevila i Raurich, Joan Capdevila i Rovira, Josep Capdevila i Casau, Josep M.ª Capella, Emili Caralt i Torra, Miquel Carbó, Albert Carbó i Pompidor, Francesc Carcasona, Francesc Carcasona

i Sorjús, Elissa Carcel de Aloy, Manuel Cardelús i Carreras, Pau Cardellach i Plaja, Carles Cardenal i Pujals, Felip Cardenal, Josep M.ª Cardona, Enric Cardona i Panella, Antoni Cardoner i Planas, Alexandre Cardunets, Antoni Carol, Joan Carol i Prat, Joan Carol i Serra, Dr. Rossend Carrasco, Francesc Carreras, Joaquim Carreras, Francesc Carreras i Nolla, Lluís Carulla i Minguell, Josep Casacuberta, Hermen Casacuberta, Enric Casals, Joan Casals i Busquets, Pere Casals i Co, Jascinte Casanovas i Nadal, Josep Casanovas i Nadal, Lluís Casas, Josep Caselles, Lluís G. Castañer, Vidua de Castelló, Josep M.ª Castellví, Josep M.ª Catasús, Enric C. Cènac, Francesc de Cepeda, Enric Cervelló i Arbós, Leandre Cervera, Ernest Cervera i Astort, Enric Clarassó, Josep Clapés i Bases, Josep M.ª Claret i Busquets, Salvador Claret i Soler, Rosa Clavé, Vda. Torras; Jaume Clavell i Montiu, Josep M.ª Cluet i Garcia, Joaquim Coderch i Niella, Josep Codolà, Pau Codorniu, Joan Colom, Ignasi Coll, Miquel Coll i Alentorn, Josep M.ª Coll i Olivé, Francesc Coma, Joan Coma, Lluís Coma, Vicens Coma i Soley, Joan Comamala i Gorina, Bonaventura Comas i Espasa, Pere Comas i Espasa, Francesc Comas, Ramon Comas i Janer, Enric Comas de Mora, Carles Compte, Jaume Condeminas, Joan Corominas i Moll, Francesc Conforto, Bonaventura Conill, Josep Conti i Garcia, Josep Coral, Josep M.ª Cornet i Jaumandreu, Gaietà Cornet i Riera, Antònia Cornet i Viladesau, Josep Corominas i Buscarat, Ramon Corominas i Sostres, Rafel de Cortada i Oliveros, Josep Cortés i Buigas, Enric Crehuet, Guillem M. Crory, Josep M.ª Cruzet i Sanfeliu, Lluís de Cuadras, Ramon Cuadras, Maria de Cuadras, Josep Cugat i Miró, Antònia Cuxart, Vda. de Ribalta; Josep Chalaux i Carbó.

Josepa Dachs, Vda. Prat de la Riba; Joaquim Dalmau, Josep Dalmau, Eduard Damians, Remigi Dargallo, Albert Dasca, Juli Degollada i Castanys, Pepita Dieguez, Eduard Domenech i Roure, Josep M.ª de Domenech i Roure, Dalmasi Domingo, Eveli Doncos, Jean Dorgebray, Camil Dòria, Joaquim Durall, Josep Durall, Claudi Duran i Ventosa, Josep M.ª Duran i Gisbert, Maria Duran, Vda. Basté.

Emili Echevarria, Pere Elias, Josep Errando, Josep Escofet i Andreu, Escola Superior dels Bells Oficis, Elena Escubós, Vda. Monche; Elena Escubós, Vda. Monche; Ricard Escudé i Puig, Marian-Anton Espinal, Josep Espinàs i Dolz, Josep Espinàs i Sanromà, Lucrècia Estanillo, Josep M.ª Estasen, Josep M.ª Esteve Llauradó.

Joan Antoni Fàbregues i Soler, Vidua de Falp, Josep M.ª Faraudo i Barnés, Onia Farga, Concepció Fargas, Gabriel Faura i Marquet, Carles Faust, Josep Felip, Ricard Fernández i Meya, Valentí Fernández, Joan J. Fernández de Castro, Francesc P. de Ferrando, Elvira Ferran i Tuset, Montserrat Ferran i Andre, Abili Ferrer, Josep Ferrer i Artigas, Pau Ferrer i Piera, Sever Figarola, Antoni de Figueras, Jaume Figueras, Joan Figueras, Francesc Figueras de Barberà, Josep M.ª Fiol i Casanovas, Joan Fisas i Planas, Elisabeth Fischer, Piu Fluvià i Borràs, Ignasi Folch i Girona, Manuel Folch i Girona, Francesc Fons, Ignasi Font, Joaquim Font, Miquel de Font, Josep M.ª Font i Montells, Francesc Font i Pedrosa, Eduard Font i Rigol, Lluís Font i Rovira, Antoni Font i Solanich, Manuel Font i Utgés, Antoni Fontanals, Joaquim Forcada, Joan Fort i Romeu, Enric Fortich, Enric Fortich, Vidua de Fortuny, Joan Fradera i Butsems, Miquel Franco i Blasco, Ferran Frigola i Humbert, Lluís Frontera, Carles Furrer, Vidua de Fusté.

Albert Gabarró, Josep M.ª Galofré, Esteve Galofré i Suris, Francesc Galofré i Suris, Antoni Gallardo i Garriga, Josep Ganzer, Tomàs Garcès, Jacobo García, Carles García de Lenz, Ampar García, V.^a Menendez; Josep Garí i Gimeno, Manuel Garí i Florensa, Jules Garré, Montserrat Garriga de Gallardo, Joan Garriga i Massó, Antoni Garriga i Roca, Eulària P. de Garriga, Joan Garriga-Nogués i Planas, Rafel Garriga i Roca, Manuel Gasch, Antoni Gasol, Miquel Gaspar, Lluís Gaspar i Valenzuela, Juli Gay, Ricard Gay, Víctor Gay, Josep Gay i Sens, Josep Gaya, Joan Gaya i Busquets, Ricard Geli i Serra, Jaume Germà i Arola, Francesc Gilbert i Rabassó, Manuel Gimferrer i Cuní, Giuseppe Gino Pascualis, Laureà Giral i Bobet, Joan Gisbert, Josep Goberna i Canela, Josep M.ª Gol, Joan Golobart i Perpiñà, Francesc Gómez i Martorell, Josep A. Gomis, Manuel Gonzalez, Josep M.ª Gonzalez i Soler, Víctor González i Virrués, Ceferí Gorchs, Jeroni Granell i Bartomeu, Agustí Grau i Huguet, Jaume Grau i Julian, Josep Gran i Pey, Josep Grau i Sabat, Antoni Grice, Emili Guau i Guau, Joaquim Gual, Joaquim Gual, Josep Guardiola, Joan Guarro i Guardiola, Lluís Guarro, Antoni Guasch, Carles Gubern i Puig, Manuel Gubern i Puig, Josep M.ª Guilera i Albinyana, Josep M.ª Guitart, Ernest Guitart i Solé.

Ruth Hanak, Josep M.ª Hasmann i Moro, Eladi Homs, Hugo Huber, Jaçint Humedas i Barnet.

Delmira Ilario, Vda. Errando; Joan de Iñizar, Antoni Iturriagaioitia.

Leopold Jaumandreu i Fabra, Josep M.ª Jansà i Ribera, Guillem Jordi, Joan Jover, Lluís Jover, Dolors Julià, Vda. de Soler; Antoni Julià i Montal, Joan Junquera, Maria Just, Josep Juvé, Víctor Juvé.

Ernest Kallembach, Mariana Kernast, Vda. Palau; Marcel Klein, Margarida Klein de Clarassó, Pau Kirst i Feuge, Dr. R. Krebs, Enric Krüger.

Joaquim Labori i Buxó, Francesc Lacueva, Josep M.ª Lamaña, Lluís Lamaña, Lluís Lamarca, Josep Larrasa i Cosp, Josep M.ª de Lasarte, J. G. Lawrance, Manuel Lobo i Vidal, Miquel López i Romà, Eusebi López i Sert, Bartomeu de Luna.

Joan Llaverias, Francesc Llevat i Balada, Josep Llevat i Balada, Josep M.ª Lligades i Vilasau, Baldomer Lligé, Josep Llimona, Concepció Llinàs, Joan Llongueres, Jaume Llopart, Vidua de Llopart, Enric Llorach i Navarro, Ricard Llorens.

Alfons Macaya i Sanmartí, Victòria Madinyà de Martin, Josep Madirolas, Isidre Magriñà, Valentí Mainou i Doménech, Estanislau Magre i Pons, Antoni Majem i Bas, Higiní Majem i Yila, Josep Maldonado, August Malvehy, Josep Malvehy, Pere Manén i Artés, Josep Manubens, Joan A. Maragall, Raimond Maragall, Jaume Marcet i Riba, Anna March d'Estelrich, Gaietà Marfà i Cli-

villés, Antoni Marfà i Mercadé, Valentí Marin i Llovet, Mərcell Marly, Marquesa de Vilanova i Geltrú, Antoni Marquet i Moreu, Jesús Marsal i Feliubadaló, Salvador Marsal, Frank Marshall, Josep Martel, Mercè Martí, Vda. Puigvert; Miquel Martí i Beya, Carles Martí i Butsers, Antoni Martí i Camprubí, Josep M.ª Martí i Camprubí, Manuel Martí i Cabré, Jaume Martí i Calvell, Jaume Martí i Calvell, Lluís Martí i Gispert, Ramon Martí i Solà, Joan Martínez, Ramon Martínez i Gras, Ricard Martínez i Marquès, Antoni Martínez i Reniu, Manuel Martorell, David de Mas, Andreu Mas, Francesc Mas i Bovè, Josep M.ª Masó, Narcís Masó, Ignasi Masoliver i Arenas, Jordi Masoliver i Arenas, Salvi Masoliver i Ibarra, Rafel Masoliver i Martínez, Lluís Masriera, Josep A. Massip, Josep A. Massip, Manuel Massip, S. Massó i Llorens, Josep M.ª Massó, Ramon Massó i Marcer, Manuel Massó i Martínez, Josep Massó i Ventós, Josep M.ª Mata, Enric Matas i Ramis, Joaquim Matas i Ramis, Josep Matas, Vidua de Matas, Francesc Matheu, Francesc Matheu i Fornells, Ferran Mauri i Solé, Antoni Mayner, Diego Mayoral, Josep Medina i Bordoy, Santiago Medina, Ricard Meifren, Benet Meisser, Alvar Menéndez, Antoni Mercadal i Peyri, Jaume Mercadé, Josep Mestres i Carcereny, Edmond Metzger, Josep Metzger, Ernest Meyerhoff, Josep Miarnau i Ciurana, Elvira Milans, Vda. Noble; Joan Millet i Maristany, Alfons Miquel i Pascual, Ramon Miquel i Planas, Raul Mir, Pere Mir i Amorós, Ignasi Mir i Rovira, Josep Ignasi Mirabet i Matheu, Elissa Mirambell i Ferran, Joan Mirambell i Ferran, Domingo Miró i Sans, Joan Moles i Marquina, Manuel Moliné, Ernest Moliné i Brasés, Carme Moliner, Ricard Möller, Assumpció Moll i Casany, Frederic Mompou, Miquel Monbrú i Miró, Alfons Moncanut, Esteve Monegal, Esteve Monegal, Ramon Monegal, Eusebi Monés i Vives, Joaquim Montal i Biosca, Sebastià Montaner i Rich, Lluís Montanyà, Eduard Monteys, Santiago Monteys, Ignasi Montobbio, Marian M. Montobbio, Josep Montoriol, Artur Mora, Cassimir Mora i Barra, Enric Mora i Gosch, Jeroni de Moragas, Josep M.ª de Moragas-Gallissà, Vicens de Moragas, Rafel Morató i Senesteva, Enric Morell, Rafel Moreno i López, Enric Morera, Angel Morros, Xavier Mosso i Petit, Teodor Muller, Joan Muniesa, Francesc Munné i Arolas, Joan S. Muntañola, Joan S. Muntañola.

Artur Nadal i Moron, Josep Nandon, Enric Nebot i Roig, Higini Negra, Ramon Negre i Balet, Lluís Nicolau d'Olwer, Lluís Noëlle, Juli Nogués i Caiz, Josep Nolla, Joan Nonell, Josep M.ª Nubiola.

Joan Olivella i Soier, Narcís Ordís, Elsa Oriol, Ramon Orpí, Isidre Osés.

Jospe M.ª Padró i Vila, Francesc Pala i Ferrer, Jaume Palau i Baxeres, Lluís Palau i Duran, Pere Palou, Santiago Palou, Ildefons Palou i Cabot, Alfred Pantaleoni i Pons, Eugeni Papiol, Antoni Par, Joan Par, Maria Parera, V.^a Pratmarsó; Ermengol Pareto i Maristany, Celestí Paris, Joan A. Parpal i Bruna, Ramon Parramon, Ernest Pascual i Castau, Ignasi Pascual, Vidua de Pascual, Josep M.ª Pascual d'Arquer, Joaquim Pastells, Carles Pedret, Rossend Peitx i Solà, Estanislau Péllicer, Vicens Peñarroja, J. Pere Marés, Miquel Pérez i Pahisa, Artur Pérez i Valls, Joan Pericot, Pere Pi i Calleja, Dr. August Pi-Suñer, Carles Pi-Suñer, Cesar Pi-Suñer, Jaume Pi-Suñer, Baltasar Pijoan, Angel Pinós i Marsell, Emilia Pla i Suan, Joaquim Pla, Ramona Pla, Alexandre Plana, Daniel Planas, Eduard Planas i Prats, Evald Planas, Julià Planas, Lluís Plan-